O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • 2006-yil, 10-fevral • № 6 (3835)

БУЮК ДАҲОГА ЭҲТИРОМ

***СУРАТЛАРДА:* Алишер Навоий ҳайкали пойига гул қўйиш маросимидан лавҳалар.**

Д.ЮСУПОВ (ЎзА) олган суратлар

Мамлакатимизда буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий таваллудининг 565 йиллиги кенг нишонланмоқда. Шу муносабат билан пойтахтимиздаги Ўзбекистон миллий боғида бўлиб ўтган тадбирда жамоатчилик вакиллари, зиёлилар, талабалар, юртимиздаги дипломатик корпус вакиллари иштирок этди. Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, халқ шоири Абдулла Орипов истиқлол йилларида Алишер Навоий даҳосига эҳтиром кўрсатиш, асарларини чуқур ва мукаммал ўрганиш мамлакатимизда давлат сиёсати даражасига кўтарилганини таъкидлади. Зеро, ул зот ўз асарларида тараннум этган эзгу ғоялар мустақил Ватанимизнинг бугунги ҳаёти, озод халқимизнинг истиқболли орзу-мақсадларида ўз ифодасини топмоқда. Навоийшунос олим Қодиржон Эргашев, Россия Федерациясининг мамлакатимиздаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Фарит Мухаметшин, шоир Мирпўлат Мирзо ва бошқалар Алишер Навоий мероси нафақат халқимиз, бутун башариятнинг бебаҳо маънавий мулкига айланганини қайд этдилар. Айни пайтда улуғ мутафаккир ўз асарларида тараннум этган эзгу ғоялар бутун инсониятни тинчликка, ҳамжиҳатликка даъват этиб келаётир. Тадбирда буюк шоир асарларидан намуналар янгради. Алишер Навоий ёдгорлиги пойига гуллар қўйилди. Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Р.Қосимов, Тошкент шаҳар ҳокими А.Тўхтаев иштирок этди.

* * *

Шу куни пойтахтимиздаги шоир номи билан юритилувчи кўчада — Шоирлар хиёбонида мушоира бўлиб ўтди. Алишер Навоий ҳазратлари таваллуд кунига бағишланган учрашувлар, анжуман ва кечалар юртимизнинг барча вилоятлари, олий ўқув юртлари, кутубхоналар, маънавият масканларида давом этмоқда.

Назокат УСМОНОВА,
ЎзА мухбири

Абдулла ОРИПОВ

МАНГУ ДАЪВАТ

Биз ҳар йилнинг мана шу куни улуғ бобокалонимиз, миллатимиз ифтихори ҳазрат Навоийга ўз эҳтиромимизни билдирамиз, ёдгорликлари пойига гулдасталар қўямиз.

Бу эҳтиром истиқлол йилларимизда давлат сиёсати даражасига кўтарилди ва у, иншооллоҳ, абадий давом этгусидир.

Улуғ шоиримизни ҳар қанча таърифласак шунча оз. Бизнинг ҳайрат ва эътирофимизни мужассам этиб, муҳтарам Президентимиз Ислом Каримов Навоий бобомиз ҳақида: **«Агар бу зотни авлиё десак, у авлиёларнинг авлиёси, мутафаккир десак — мутафаккирларнинг мутафаккири, шоир десак — шоирларнинг султонидир»,** деган эдилар.

Ушбу таъриф Алишер Навоийнинг наинки миллатимиз доирасида, балки умумжаҳон миқёсидаги мақомларига берилган ҳаққоний ва холисона баҳодир.

Навоий ижодиёти ва фаолияти барча халқлар, барча миллатлар учун ибрат намунаси бўла олади. Эзгуликнинг вазифаси ва кўлами ниҳоятда кенг бўлиши кераклигини Алишер Навоий теран англар эди. Ул зот ҳам шоир, ҳам давлат арбоби сифатида турли мамлакатларга ўз мактубларига қўшиб асарларини ҳам яхшилик элчиси сифатида юбориб турар эдилар.

Навоий ёзади:

Не мулк ичраки бир фармон йибордим,
Анинг забтиға бир девон йибордим.

Ушбу фаолиятнинг нечоғлик рост эканлиги бугунги тадқиқотлар орқали ҳам ойдинлашмоқда. Яқинда «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасида берилган ахборотга кўра, Навоий «Тарихи мулуки Ажам» манзумасини Румо, яъни Туркия ҳудудларига жўнатган ва бу асар ҳукмдорга манзур бўлиб усмонли турк тилига таржима қилдирилган.

Ушбу воқеаларни истифода этаётиб киши чуқур ўйларга ботади. Ажабо, бундан беш юз йиллар муқаддам бизнинг боболаримиз ўз ташвишларидан ортиб, қўни-қўшни юртларга тинчлик ва одамийлик нишонаси сифатида китоб жўнатган бўлсалар, бугунги тараққий этган XXI асрда дунё давлатлари не ишлар билан машғуллар?

Афсуски, улар энди бир-бирларига китоб эмас, балки қирғинбарот қуроллар, ўт пурковчи аэродромлар совға қилаётирлар. Бунга албатта таҳликали замон айбдор. Лекин барибир савол туғилади: инсоният дилига бу икки қутбнинг қайси бири яқинроқ? Албатта, Навоий яқин!

Биз улуғ бобомизнинг қутлуғ ниятларига содиқ турганимиздан фахрланамиз.

Мисоллар келтирай: дунё бўйлаб бизнинг фақат яхши амалларимиз илдиз отаётир, маънавиятимиз япроқ ёзаётир. Санъатимиз янграётир. Миллий кураш каби қадриятларимиз, анъаналаримиз кенг ёйилаётир. Япония, Россия пойтахти Москва ва Болтиқбўйи ўлкаларида Навоий, Улуғбек сингари боболаримизга ёдгорликлар қўйилди. Булар, мустақил Ўзбекистонимизнинг мақсад ва муддаоларини баралла ифода этиб турибди.

Ушбу мушоҳадалардан хулоса шулки, инсоний орзулар, ибратли анъаналар ҳеч қачон эскирмас экан. Улар кишилик жамиятини абадул-абад яхшиликка, тинчлик ва осойишталикка, ҳамжиҳатликка чорлаб турар экан. Бунинг порлоқ исботи Алишер Навоий сиймосидир.

Улуғ бобомизга қўйилган муҳташам ёдгорлик гумбазида битилган мана бу мисраларга эътибор қилинг:

Олам аҳли, билингизким,
иш эмас душманлиғ,
Ёр ўлунг, бир-бирингизгаки,
эрур ёрлиғ иш.

Бу ҳикмат сизу биз учун, бутун дунё халқлари учун мангу даъватдир.

НАВОИЙХОНЛИК АНЖУМАНИ

Ҳазрат Алишер Навоий бобомиз туғилган куннинг 565 йиллиги муносабати билан олий ўқув юртлари ва кўплаб илм даргоҳларида навоийхонлик анжуманлари, шеърият кечалари бўлиб ўтаётир.

Шундай тадбирлардан бири Тошкент давлат юридик институтида бўлди. "Навоий ижодида маънавий комиллик ғояси" мавзуидаги илмий-маърифий анжуманни институт проректори, факультетлараро тиллар кафедраси мудири Рустам Шарипов очди. Ўзбекистон Қаҳрамони, Ёзувчилар уюшмаси раиси Абдулла Орипов Навоий ижодининг умрбоқийлиги ва умуминсонийлиги ҳақида сўзлар экан, "Ҳазрат Навоий шундай улуғ бир денгизки, бу денгизнинг гўзал мавжларидан баҳраманд бўлган ҳар бир инсон ўзини бамисли улуғ бир тоққа чиққандай, юксак туйғулар қанотида қалби поклангандай сезади, деди. Инсон Ойга чиқди, у бошқараётган фазовий кемалар коинотнинг не-не пучмоқларида кезиб юрибди. Бироқ инсоният Навоий бобомиз куйлаган, улуғлаган маънавият даражасига ҳали ета олгани йўқ".

Институтнинг илмий ишлар бўйича проректори Муҳаммад Усмонов, республика "Маънавият ва маърифат" маркази раҳбари Қуддус Аъзамов, марказ бошлиғи ўринбосари, адабиётшунос Султонмурод Олим, бўлим бошлиғи Зиёда Ғафforова, институт профессори Нусратулла Жумахўжа, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Анвар Шукуров, академик Ҳожиакбар Раҳмонқулов ва бошқа олимлар, талабалар Навоий ижодий меросини ўрганишнинг аҳамияти, Ғарб ойнаи жаҳонлари орқали маънавий тубанлик тарғиби кучайган ҳозирги шароитда Навоий бобомиз илгари сурган ғояларнинг ниҳоятда долзарблиги хусусида сўз юритдилар. Маърузаларда Алишер Навоийнинг темурийлар даври миллий мафкураси асосчиси ва буюк ислом таълимотининг тарғиботчиси сифатидаги улуғ хизматларига ҳам эътибор қаратилди.

Навоийхонлик тадбирида талабалар улуғ шоиримизнинг турфа ғазалларидан ўқишди, хонанда Гулчеҳра Зиёева Навоий шеърлари билан айтиладиган қўшиқлардан куйлади.

* * *

Улус бўлса маъмур бир ганж эрур
Ки, андин жаҳон фатҳи осон бўлур.

Алишер Навоийнинг мазкур байтида халқ фаровон, юрт обод бўлса, бу ҳам мамлакатнинг бир давлати, хазинасидир: халқи фаровон, юрти обод бўлган мамлакатнинг жаҳонни фатҳ этиш осон бўлади, деган ҳикмат мужассам. Элу юрт фаровонлиги, халқ рўзғорининг тўкинлиги, тинчлиги Навоий ижодиётининг асосий ғоясидир. Шунинг учун дунё аҳли Навоийни севиб эъзозлайди.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ўзбек филологияси факултетида «Алишер Навоий ва тасаввуф адабиёти «мавзуида илмий анжуман бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Миллий университети ректори, профессор Равшан Ашуров анжуман иштирокчиларини Алишер Навоий таваллуд топган кун муносабати билан табриклар экан, университет олимларининг Навоий ижодиёти бўйича олиб бораётган янги илмий тадқиқотлари ҳақида маълумот берди.

Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Эркин Воҳидов Алишер Навоий поэтикаси ҳақида сўзлади ва ўзининг янги шеърларидан ўқиб берди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўткир Ҳошимов, адабиётшунос олимлар Иброҳим Ғафуров, Нажмиддин Комилов, Ботирхон Акрамов, Ҳамидулла Болтабоев, Ўзбек филологияси факультети декани Нурбой Жабборов, тилшунос олималар Раъно Сайфуллаева, Мавжуда Наримонова ва бошқалар Навоий асарларининг умуминсоний моҳияти ҳақида маъруза қилдилар.

Назира ТОШЕВА

14 феврал — Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллуд топган кун

"СЎЗУМНИ ЎҚУБ АНГЛАҒАЙСЕН ЎЗУМНИ..."

Бобур Мирзонинг улуғ шоир ва буюк саркарда сифатида камол топишида темурийлар даврининг ижтимоий-маънавий салоҳияти, хусусан, темурийлар давлатининг шимоли-шарқидаги Фарғона мулки маданий муҳити беқиёс аҳамият касб этгани шубҳасиздир.

Маълумки, 1451 йили Самарқанд тахтига чиққан Абусаид Мирзо (соҳибқирон Амир Темур ўғли Мироншоҳнинг набираси) даврида Фарғона мулкида — унинг маркази бўлган Андижон, Ахси ва Ўзганда илмий ва адабий-маънавий муҳит жонлана бошлайди. Абусаид Мирзонинг ўғли — Бобур Мирзонинг падари бузруквори Умаршайх Мирзо 1462 йили Фарғона мулкининг ҳокими этиб тайинлангандан сўнг эса пойтахт Самарқанддан кўплаб олиму фузалолар, шоиру адиблар Умаршайх Мирзо саройига келиб ўрнашадилар.

Бундан анча илгари, яъни соҳибқирон Амир Темур даврида мўғуллар босқинчилигидан озод қилинган Фарғона мулкидаги ўн икки туман маълум бир муддат (XIV асрнинг сўнгги чорагида) Амир Темур бобомизнинг ўғли Умаршайх тасарруфида бўлган. Умаршайх Андижонда ўрнашиб унинг қалъа деворларини мустаҳкамлайди. Фарғона мулкини мўғуллар ҳужумидан асраш ва унинг осойишталигини таъминлаш мақсадида соҳибқирон Амир Темур ўзининг Оқ Бўға баҳодир ва Хитой баҳодир каби ишончли амирларини шаҳзода Умаршайх ихтиёрига юбориб, қўшимча ҳарбий кучлар билан ҳудуд чегараларини мустаҳкамлаган. Аслида ана шу даврдан бошлаб Фарғона мулки билан Самарқанд, Ҳирот ва Балх сингари маданий марказлар ўртасида савдо алоқалари ва бошқа ўзаро борди-келдилар жонлана бошлаган. Хусусан, XV аср бошларида Андижон ва бошқа шаҳарларда янги масжид ва мадрасалар қурилиб, улар ўз даври эҳтиёжига кўра илмий-маънавий марказларга айланади.

Давоми тўртинчи бетда.

Шеърий лаҳза

Сирожиддин САЙЙИД

ШОҲ БОБУР

Бунча узун оҳ тортдингиз, оҳ Бобур,
Муттаҳамлар дунёсида шоҳ Бобур.

Андижону Ҳинду — етти иқлимда
Топилмади сизга бир додхоҳ, Бобур.

Оллоҳимнинг даргоҳлари кенг, лекин
Сиғдирмади сизни бу даргоҳ, Бобур.

Кеча узун, манзил олис, йўл узоқ,
Сизга фақат ёлғиз ой ҳамроҳ, Бобур.

Нонкўр беклар, беоқибат мирзолар,
Кимлар сизга қазмадилар чоҳ, Бобур.

Ғурбат бўлди охир тожу тахтингиз,
Подшоҳлар ҳам йиғларкан-да, воҳ Бобур!

Қисмат қаттиқ, алам бисёр, эл ғофил,
Бу дунёда борми бир дилхоҳ, Бобур?

Умри отда ўтган буюк мусофир,
Давлат надир асли, надир жоҳ, Бобур?

Шоирлиги шоҳлигидан улуғроқ,
Шоҳлиги ҳам шеъридай огоҳ, Бобур.

Алишербек дейсиз, назм султони,
Сиз ҳам шунда топдингиз паноҳ, Бобур.

Шамширингиз янглиғ Жайҳун ярқирар,
Кўкда моҳ ҳам сизнинг мангу оҳ, Бобур.

«БОБУРИЙ ХАТ»

Муҳаммад Ҳалим Ёрқиннинг Афғонистондаги «Ойдин фарҳанги бунёди» нашриётида 2005 йили босилган «Бобурий хат» рисоласи Бобуршуносликдаги учта муаммоли масалага ўқувчи диққатини қаратади: Бобур ушбу алифбони нима мақсадда яратган? Бобурий хат билан «Ажойиб ул-табоқот»даги ҳарфлар орасида қандай фарқ бор? Бобурий хат қандай ўқилган?

Биринчи масала юзасидан тадқиқотчи эрон, афғон, ҳинд ва ўзбек олимларининг фикрларини таҳлил этиб, ўз нуқтаи назарини билдирган: «Бобурнинг ушбу хатни ихтиро қилишдан мақсади ўша замонгача минтақа халқлари, жумладан, туркийлар томонидан қўлланилиб келинган турли хатлардан фойдаланиб, туркий халқлар учун янги ва қулайроқ алифбо яратиш бўлиши мумкин».

Доимий ҳамроҳ

Олим иккинчи муаммо хусусида фикр юритар экан, Машҳаддаги Остон Қудс Ризавий қўлёзма фондидаги «Мусҳафи Бобур» ва «Ажойиб ул-табақот»даги ҳарфларни бир-бирига солиштириб, иккала хат бир-бирига мутлақо ўхшамаслигини қайд этади ва келажакда бу соҳада чуқурроқ изланишлар олиб бориш лозимлигини таъкидлайди. Учинчи масала — Бобурий хат қандай ўқилгани рисолада қизиқарли баён қилинган. Бу соҳада Аҳмад Гулчин Маъоний ва Фазлуллоҳхон Фозил олиб борган тадқиқотлар муҳим аҳамият касб этгани кўрсатиб берилган.

Рисола охиридаги жадваллар ўқувчига Бобур ихтиро қилган ҳарфлар билан «Ажойиб ул-табақот»даги ҳарфларни ўзаро муқояса этишга ёрдам беради.

Эргаш УМАРОВ

ТАРАДДУД

Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлигида Қарши шаҳрининг 2700 йиллиги, Маъмун академиясининг 1000 йиллиги ва Марғилон шаҳрининг 2000 йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўриш ва бу муҳим саналарни муносиб равишда ўтказиш юзасидан ташкил этилган ишчи гуруҳининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди.

Йиғилишда Вазирлар Маҳкамасининг «Хоразм Маъмун академияси фаолиятини такомиллаштириш ва унинг 1000 йиллигини нишонлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорида қайд этилган вазифаларнинг бажарилиши, Қарши шаҳрининг 2700 йиллиги ва Марғилон шаҳрининг 2000 йиллигига тайёргарлик кўришнинг бориши юзасидан олиб борилаётган ижодий-ташкилий ишлар тўғрисидаги ахборотлар тингланди ва муҳокама этилди.

Вазирлар Маҳкамасининг мазкур қарорида, жумладан, Хоразмнинг қадимий давлатчилик тарихи ва маданиятини атрофлича ўрганиш, бу кўҳна заминда асрлар давомида ривож топиб келган бой илмий салоҳиятнинг жаҳон фани ва маданияти тараққиётидаги ўрни ва салмоғини тадқиқ этиш, Хоразм меъморий ёдгорликларини биологик, физик ва бошқа турли салбий таъсирлардан муҳофаза қилишнинг илмий асосларини ишлаб чиқиш ва амалиётга тадбиқ этиш, воҳанинг мураккаб экологик ҳолати бўйича илмий кузатишлар олиб бориш, уни яхшилашга доир тавсиялар ишлаб чиқиш каби вазифалар тегишли ташкилотлар, жумладан Маданият ва спорт ишлари вазирлиги зиммасига ҳам юклатилган эди.

Вазирлик тасарруфидаги ташкилотларда айни кунларда бу вазифаларни бажариш юзасидан тегишли ишлар олиб борилмоқда. Қабул қилинган режага мувофиқ «Ўзбектеатр» ижодий ишлаб-чиқариш бирлашмаси Маъмун академиясида фаолият олиб борган буюк алломаларнинг ҳаёти ва илмий фаолияти акс эттирилган драматик асарлар танловини эълон қилади. Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда мазкур мавзу доирасида санъат асарлари кўргазмаси ташкил этилади. «Ўзбекнаво» эстрада бирлашмаси, Академик ва халқ бадиий жамоалари дирекцияси Хива шаҳрида бўлиб ўтадиган мусиқали театрлаштирилган томошани тайёрлаш ишларини бошлаб юбордилар.

Қарши шаҳрининг 2700 йиллиги юзасидан белгиланган чора-тадбирлар ҳам режага мувофиқ амалга оширилмоқда. Қабул қилинган тадбирлар режасига мувофиқ:

Ўзбекистон тарихи музейида пойтахт аҳолиси ва хорижий меҳмонларга мўлжалланган кўргазма ташкил этилади.

Мамлакатимизда фаолият олиб бораётган музейлар фестивали бўлиб ўтади.

Қашқадарё вилояти музейлари фаолиятини янада жонлантириш, мавжуд фондларнинг ҳолатини яхшилаш мақсадида Қарши ва Шаҳрисабз шаҳарларида музей директорларининг семинар-кенгашлари ўтказилади.

Қашқадарё вилояти туманларида халқ бахшилари, фолклор-этнографик жамоаларнинг концертлари ташкил этилади.

Бундан ташқари, режага асосан жойларда Қарши шаҳрининг жаҳон тарихида тутган ўрни мавзусида китобхонлар конференциялари, илмий-бадиий адабиётлар кўргазмаси, адабий-бадиий кечалар ўтказилади.

Марғилон шаҳрининг 2000 йиллигига тайёргарлик ҳам белгиланган режага мувофиқ олиб борилмоқда. Унга кўра шаҳарда жойлашган бир неча қадимий обидалар, жумладан Бурҳониддин Марғилоний чиллахонаси, Пирсиддиқ мажмуаси, Улуғмозор қабристони таъмирланади, эски мадраса биноси майдонида очиқ музей барпо этилади. Вилоят туманларида фолклор-этнографик жамоаларнинг концертларини уюштириш, «Марғилон шаҳри 2000 ёшда» мавзуида махсус кўргазма ташкил этиш, олимлар, мутахассислар, ижодкор зиёлилар иштирокида давра суҳбатлари ташкил этиш ҳам кўзда тутилган.

Йиғилишда яқинлашиб келаётган Наврўз умумхалқ байрамига тайёргарликнинг бориши, вилоят театрлари фаолиятини янада жонлантириш, уларга амалий ёрдам кўрсатиш, энг яхши спектаклларни пойтахт театрларида намойиш этиш билан боғлиқ масалалар ҳам муҳокама этилди. Вазирлик муассислигида чоп этилаётган адабий-бадиий нашрлар таҳририятларига мазкур мавзуларни кенг ёритиш тавсия этилди.

Йиғилишни Маданият ва спорт ишлари вазирининг биринчи ўринбосари Б.Сайфуллаев олиб борди.

Ўз ахборотимиз

БИЛДИРИШ

2006 йил 15 феврал, чоршанба куни соат 11.00 да Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида атоқли шоира ва адиба Саида Зуннунова таваллудининг 80 йиллиги муносабати билан шоира ҳаёти ва ижодига бағишланган хотира кечаси бўлади.

Анжуманга шоирлар, ёзувчилар, адабиётшунос олимлар, журналистлар ва барча мухлислар таклиф этилади.

Бугунги кунда нафақат маърифатли, зиёли инсонлар, балки оддий одамлар ҳам курраи заминдаги тирикликнинг нечоғли омонат эканини тобора теран англамоқда. Ер юзидаги осуда ҳаёт кундан-кунга кучайиб бораётган кўплаб таҳдидларга, ақл-идрокнинг жаҳолатдан қанчалик устун келишига, сайёрамизнинг турли бурчакларида яшаётган одамларнинг қалб туйғуларини ҳис этиш, дарди дунёсига қулоқ солиш, муқаддас қадриятларни, уларнинг Парвардигорга бўлган иймон-эътиқодини ҳурмат қилишдек эзгу фазилатларга бевосита боғлиқ бўлиб қолмоқда.

МУҚАДДАС ТУЙҒУЛАРГА ДАХЛ ҚИЛИБ БЎЛМАЙДИ

Табиийки, ҳар қандай минтақада тинчлик, тотувлик ва барқарорликни сақлаб қолишнинг асосий шарти ўзаро сабр-тоқатли ва бағрикенг бўлиб, муросаи мадора қилиб яшашни тақозо этади.

Бу оддий, аммо ўта муҳим ҳақиқат бугун одамларнинг онги ва қалбига, жамоатчиликка таъсир кўрсатадиган давлат раҳбарлари, партия ва ҳаракатлар етакчилари учун юксак ахлоқий мезон ва ибрат намунасига айланмоғи даркор.

Бундай талаб барчага, жумладан, тарихий тараққиёт ва демократик ривожланиш борасида кўп асрлик тажрибага эга бўлган, ўзини маърифатли ҳисоблайдиган Европа учун ҳам бирдек тааллуқлидир.

Юқорида зикр этилган фикрлардан келиб чиққан ҳолда, шуни таъкидлаш кераки, Ғарбдаги маълум бир нашрларда 1,5 миллиардлик мусулмон олами учун ниҳоятда муътабар зот бўлмиш пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссаломнинг шаънини таҳқирлайдиган расмларнинг чоп этилиши (буни бошқача таърифлаб бўлмайди), қайси динга мансублигидан қатъи назар, барча ақли расо одамларда нафрат ва ғазаб уйғотмоқда.

Бугун ислом оламидаги бу норозилик тўлқини бамисоли селдек кучайиб бормоқда. Дунёнинг турли мамлакатларидаги янги-янги норозилик намойишлари, дипломатик миссияларга ҳужумлар, ғарб маҳсулотларига қарши бойкот эълон қилишга қаратилган чақириқлар тўғрисида кўплаб хабарлар келмоқда.

Савол туғилади: бундай бузғунчилик ортида кимлар турибди ва бу одамлар қандай мақсадларни кўзламоқда? Ўтган йилнинг сентябр ойида Данияда содир бўлган ва бугунги кунда тобора авж олаётган бу воқеалар ҳақида узоқ гапириш мумкин. Аммо, шу нарса аёнки, бундай қалтис хатти-ҳаракатлар дунёнинг турли бурчакларида аланга олаётган олов билан ўйнашишдан бошқа нарса эмас.

Айрим Европа нашрларида муқаддас Ислом ақидаларига қарши йўл қўйилаётган бундай хуружларни улар келтириб чиқариши мумкин бўлган оғир оқибатларни тушунмайдиган ғарб журналистларининг «беозор шўхлиги» эди, деган гапларга асло қўшилиб бўлмайди. Улар сўз эркинлиги ҳуқуқига эга эканликларини рўкач қилишмоқда. Бироқ эътиқод эркинлиги ва диний бағрикенглик тушунчалари ҳам демократияни асосий тамойилларидан бири эканини унутмаслик лозим. Бу тушунчалар бир-бирига зид келиши мумкин эмас ва уларни умуман қарама-қарши қўйиб бўлмайди. Ғарб жамияти томонидан ҳозирги кунда зўр бериб тарғиб қилинаётган сиёсий зийраклик хусусияти қаерда қолди?

Ўз мамлакатларида демократия намунаси шаклланганини ва унга барчанинг эргашиши зарурлигини даъво қилаётган қатор Ғарб давлатларининг ўзи шу воқеалар орқали демократиянинг асосий қадриятларини беобрў қилдилар. Айрим Ғарб оммавий ахборот воситаларининг сўз эркинлиги ҳуқуқини ниқоб қилишга уриниши уларнинг кирдикорларини оқлай олмайди, албатта. Ахир, сўз эркинлиги — оғзига келган гапни қайтармасдан айтавериш, инсонларнинг иймон-эътиқоди, ҳис-туйғулари билан ўйнашиш, бирон-бир халқнинг менталитетига, одамнинг шахсий ҳаётига дахл қилиш дегани эмас-ку.

Шу ўринда бир савол туғилади: инсон эркинлиги муҳимми ёки оммавий ахборот воситаларининг эркинлиги? Афсуски, бугун матбуотнинг асосий вазифаси бўлган жамоатчиликни турли муҳим жараён ва воқеалардан хабардор қилиш билан турли номақбул услублардан фойдаланган ҳолда кимларнингдир буюртмасини бажариш, одамлар ва халқлар дуч келаётган муаммолар ҳақида нохолис шов-шув кўтариш ва шу орқали ўз рейтингини ошириш уриниш ўртасида деярли тафовут қолмаяпти.

Ҳақоратли расмлар билан боғлиқ кампания радикал сиёсатчилар ва ташкилотларнинг, бугунги кунда айрим Европа мамлакатлари олидда турган ва кескин тус олаётган жиддий муаммолардан жамоатчиликни чалғитиш мақсадида амалга ошираётган, пухта ўйланган ҳаракати эмаслигига ким ишонади? Ҳозирча ушбу ўта хавфли фитна буюртмачилари парда ортида қолмоқда. Бироқ масаланинг хатарли томони шундаки, улар ҳалокатли оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган механизмни ишга солиб юборди. Шу боис жаҳондаги қатор таҳлилчиларнинг, бу нарса бутун дунёда экстремистик ва террорчи кучларининг тегирмонига сув қуйишга сабаб бўлиши мумкинлиги ҳақида гапираётгани ҳам бежиз эмас.

Шубҳасиз, дунё мусулмонларининг иззат-нафсига ҳурматсизлик ифодаси бўлган ўта хавфли ва масъулиятсиз хатти-ҳаракатларга йўл қўйилди. Бунинг ортида турганлар бундай фитна мўмин-мусулмонларни жунбушга келтириб, кўплаб минтақалар ва умуман, бутун дунёда вазиятни издан чиқаришга сабаб бўладиган оммавий норозиликларга олиб келиши мумкинлигини олдиндан кўра билиши лозим эди.

Лекин, нима бўлганда ҳам, ақл-идрок яна ғолиб келишига, ушбу ўта хавфли сценарий ортида турган айбдорлар эса тегишли жазо олишига кишининг ишонгиси келади.

Маълумки, бугунги кунда Ўзбекистонда юздан ортиқ миллат ва элатлар, йигирмага яқин диний конфессия вакиллари яшамоқда. Уларнинг ўз диний маросимларини эмин-эркин ўтказиши, миллий анъаналари, урф-одатлари, она тилини сақлаб қолиши ва ривожлантириши учун барча шароитлар яратиб берилган. Мамлакатимиз раҳбариятининг саъй-ҳаракатлари туфайли юртимизда диний бағрикенглик, ҳамжиҳатлик, миллатлараро тотувлик ва дўстлик муҳити ҳукм сурмоқда. Шубҳа йўқки, жамоатчилигимиз, кўпмиллатли халқимиз юқорида баён этилган фикр-мулоҳазаларни қўллаб-қувватлаган ҳолда, бебаҳо бойлигимиз бўлган тинчлик ва аҳилликни кўз қорачиғидек асрайди.

«Халқ сўзи», 2006 йил 7 феврал.

«ТУЗУБ ҲИКМАТ АҲЛИ БИЛАН АНЖУМАН...»

Таваллудининг 565 йиллиги наинки Турон замини, балки ундан олис-олис сарҳадларда ҳам нишонланаётган улуғ мутафаккир, шеър илмининг султони, тилимизнинг карвонбошиси, умуминсоний қадриятлар куйчиси Алишер Навоий ҳазратларининг «Садди Искандарий» достонига муҳрланган ушбу сатридаги орзу бугун кундалик ҳаётимизга айланди. Мустақил мамлакатимиз пойтахти Тошкентдаги қатор адабий-бадиий анжуманлар, Нукусда Бердақ, Ажиниёзга бағишланган адабиёт байрамлари, Хоразм заминидаги огаҳийхонлик тадбирлари Жиззах туманининг Зомин, Қорақалпоғистон Республикасининг Элликқалъа туманларида доимий равишда ўтказилаётган «шеър аҳли анжуман»лари фикримизга яққол далиллар бўла олади.

Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон ёзувчилар уюшмалари, «Халқ сўзи» ва «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газеталари томонидан уюштирилаётган ёш ёзувчи ва шоирлар семинарнинг навбатдаги машғулоти яқинда Элликқалъа туманидаги Муҳаммад Юсуф номи билан аталувчи Бўстон академик лицейида ўтказилди. Семинар иштирокчиларидан бир гуруҳи Андижонда бўлиб, шоир қабрига гулчамбар қўйиб қайтдилар, Энахон ая ҳузурида бўлдилар. Муҳаммад Юсуфнинг шогирдларидан бири Интизор Абдуллаевани бугун Нукусда ўтадиган адабий анжуманларда кўриш мумкин. Муҳаммад Юсуф илк бор Элликқалъага келганида гулдаста билан олдига чиққан жажжигина қизалоқ Машҳура Шарипова Зоминда ўтказилган ёш ёзувчиларнинг тўққизинчи анжуманида биринчи даражали мукофот соҳибаси бўлди. Истеъдодли ёш қорақалпоқ шоираси Ободон Турдимуратова ижоди тўлишмоқда. Рауаж Ўтарбоев Ўзбекистон Миллий университети ҳузуридаги Олий адабиёт курсига қабул қилинди.

Бу галги анжуманда таниқли шоир ва таржимон, мумтоз адабиётимиз билимдонларидан бири, Хоразм Маъмун академиясининг илмий ходими Матназар Абдулҳаким Навоий ғазалларининг мағзини чақиб, даҳо санъаткорнинг астрономия, математика, генетика, кимё ва бошқа табиий фанларга тааллуқли мисраларини таҳлил қилиб берди. Семинар доирасида Навоийни ўрганиш адабий шўъбаси тузилди. Унинг машғулотларини ойда бир марта ўтказишга келишиб олинди.

Фарҳод ИБОДУЛЛАЕВ

Доимий ҳамроҳ

«ИСТИҚЛОЛ ДОСТОНИ»

Мустақиллик сўзи айтилган маҳал,
Эгиз келар тилга Йўлбошчи номи.
У тутиб юрмаса олдинда машъал
Раво бўлармиди халқининг коми?

Дарғасиз сузолмас кема уммонда,
Йўлда адашади сарбонсиз карвон.
Мамлакат ва улус ночор қолганда
Оллоҳ юборган бир нажоткор Ўғлон.

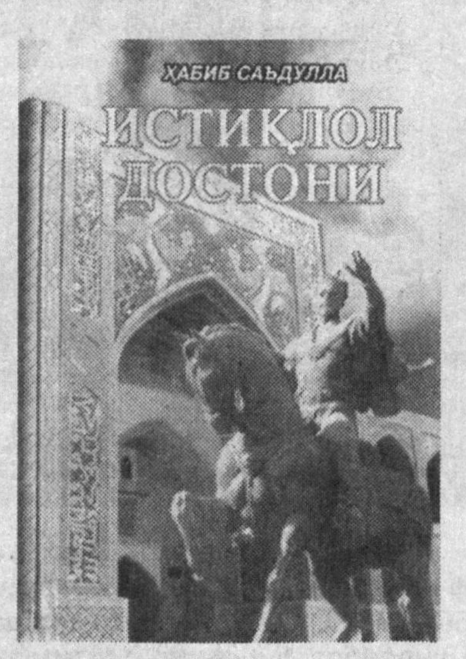

Ушбу сатрлар таниқли шоир Ҳабиб Саъдулланинг яқинда «Наманган» нашриёти томонидан чоп этилган, Мустақиллигимизнинг ўн беш йиллигига бағишланган «Истиқлол достони»дан. Шоир достон аввалида Ватан тарихида кечган булутли, «босқинлар дастидан ҳаловатсиз» даврларни тасвирлайди, «пахта иши» сингари ноҳақ туҳматларни ёд этади. Ўзбекистоннинг мустақилликка эришиш арафасидаги воқеалар, Юртбошимизнинг кўрсатган жасорати, мамлакатимизнинг дунё харитасида янги мустақил давлат сифатида пайдо бўлганини таърифлаб, «Тикланди тарихнинг саҳифасида, Соҳибқирон кутган олий ҳақиқат», дея куйлайди шоир.

Албатта, достонда мамлакатмиз тараққиёти билан боғлиқ муҳим ҳодисаларга, айрим воқеалар ва улар атрофидаги «ғанимларнинг вайсақилари»га ҳам муносабат билдирилган. Достон ниҳоясида эса, Ҳабиб Саъдулла мазкур асарида кўзда тутган мақсад-муддаосини қуйидагича баён этади:

Куёшли Ўзбекистоним,
Баҳоринг барқарор бўлсин —
Деган ният билан айтдим
Муножотим қулоғингга.

«Истиқлол достони» нашрига Абдулла Жаббор муҳаррирлик қилган. Китобча адади ўн мингта.

Шахсий мулоҳазалар

ЎЗЛИГИМИЗНИ УНУТМАЙЛИК

Инсон вақт ўтиши билан, гарчи чандиғи қолса-да, ҳар қандай бахтсиз тасодифларга ҳам «тақдирда бор экан-да» дея кўникиши мумкин, бироқ Оллоҳнинг мўъжизаси — ақл-идрок, онг ва хотирага қилинган тажовуз орқали келиб чиқадиган фожиаларнинг оғриқлари олдида йиллар ҳам ожизлик қилади.

Чингиз Айтматовнинг «Асрга татигулик кун» романининг «Найман она» бобида тасвирланган Жўломоннинг тақдири бу шафқатсиз саволга жавобдир. Яъни фикрлаш қобилияти ва хотирасидан маҳрум этилган одамнинг қисмати ёзувчининг асл мақсадини очишга хизмат қилган.

Маълумки, туркий халқлар дунёсида «манқурт» атамаси мавжуд. Қадимда ёш ва бақувват йигитлар душманлар томонидан ўғирланиб, бошига кийдирилган туя терисидан тикилган чамбарак воситасида ақл-заковати ва хотирасидан маҳрум этилган. Бу каби жоҳилликнинг Африка ва Жанубий Америка қитъасида намоён бўлган шакли «зомбичилик» деб аталади. Аслида иккови ҳам Европада илдиз отган садизм дарахтидан ўсиб чиққан шохлардир.

Инглиз ёзувчиси Грэм Грин ўзининг «Коментиантлар» романини ёзишдан аввал, «аср жинояти» бўлмиш зомбичиликнинг хусусиятларини атрофлича ўрганиш мақсадида Гаитидаги қабилаларнинг бирида бўлади. Кейинчалик у кундалигига қуйидаги сўзларни ёзиб қолдиради: «Тонтонмакутти» номи билан машҳур бўлган мустабид Дювальенинг махфий полицияси асосан зомбилардан ташкил топган. Шунинг учун оддий фуқаро қўрқув остида ҳаёт кечиради».

Сўнгги йилларда жаҳон оммавий ахборот айнан манқуртчилик ва зомбичилик натижасида амалга оширилаётган мудҳиш жиноятлар ва уларнинг даҳшатли фожиалари тўғрисида кўплаб ёзилмоқда. Бундай фаолиятни ўз хотираси, идроки ва ўтмишидан айрилганлар бажармоқда. Бу ишнинг орқасида эса кучли давлатларнинг кучли манфаатлари турибди.

Бугун биз бутун дунёда компютер технологиясига эътибор кучайган, Интернет тизими кундан-кунга ривожланиб бораётган янги бир шароитда, таъбир жоиз бўлса, янги ахборот асрида яшамоқдамиз. Дунёнинг нариги чеккасида юз берган, юз бераётган ва, ҳатто юз бериши мумкин бўлган воқеа-ҳодисалардан ўша вақтнинг ўзида хабардормиз. Ўзида чексиз имкониятларни акс эттирган компютер тизими ва ахборотларнинг тўхтовсиз тизими дунёни, демакки, инсониятнинг ўзини ҳам бошқармоқда десак, хато бўлмайди.

Бизнинг бугунги тенгдошларимиз ўзларининг кўп вақтларини компютер экрани олдида ўтказаётганлари ҳам сир эмас. Компютерга берилиш, ахборотлар оқимидан доимий равишда бохабарлик, бир қарашда, замонавийлик белгисига ўхшаб кетади.

Хўш, бунинг нимаси ёмон, дейишингиз мумкин. Гап шундаки, ахборот деганлари ҳам турлича бўлади. Ғоялар, мафкуралар, қадрият ва манфаатлар тўқнашуви юз бераётгавн бир пайтда ҳар бир томон, ҳар бир тараф ўз мақсад-муддаосига мос келадиган ахборотларни тарқатади, жаҳон майдонида юз бераётган воқеа-ҳодисаларни ўз нуқтаи назаридан туриб шарҳлайди.

Шундай экан, ахборотлар оқими ичига сингиб кетмайлик, ўзлигимизни йўқотиб қўймайлик, ҳақиқатни турли ниқоблар остига яширинган ғаразли мақсадлардан фарқлай олайлик, демоқчиман.

Тоҳира НУРИДДИНОВА

ЗАМИННИНГ ҲАР ҚАРИЧИ ОБИДА

Она сайёра — қўриқхона

Қадимги Қарши шаҳри ҳудудида олиб борилаётган археологик изланишлар чоғида олимлар антиқа иншоотга дуч келишди. «Даҳма» деб аталувчи бу минорасимон топилма нафақат тарихий саналарни аниқлаштиришда, балки бундан қарийб уч минг йил аввал яшаган воҳа одамларининг — Ерқўрғон ва Нахшаб деб аталган шаҳар аҳолисининг турмуш тарзи, атроф-муҳитга бўлган муносабати, урф-одати, умуман олганда, ижтимоий қиёфасини чизишда жуда қўл келди. «Даҳма»нинг эътибор тортар томони шундаки, унинг ерга тегиб турадиган қисми ўта муҳофазаланган (изоляцияланган). Бунинг сабабини тадқиқ этган тарихчилар ўша давр кишиларининг табиатга бўлган меҳр ва ҳурматини кўриб, лол қолдилар. Даҳмага одатда майит қўйилган. У пайтда таомил бўйича вафот этган одамнинг танаси муқаддас тупроққа қўйилмас, бу заминга нисбатан ҳурматсизлик деб қаралган. Бундан ташқари, уч минг йил аввалги аждодларимиз ўлим ҳодисасини экологияга зид деб билишган.

«ЭКОСАН» халқаро жамғармаси ва Ўзбекистон Миллий университети ҳамкорлигида ўтказилган анжуманда тилга олинган бу маълумотларни тинглар эканман, она заминни эъзозлаш аждодларимиздан мерос муқаддас бурч эканлигини англадим. Бугун илм-фан юксак тараққиётга эришган пайтда экофалсафа, геоэкология, техноэкология сингари илмий йўналишлар бирлашиб, инсон ва табиат масалаларини яхлит ўрганувчи «ижтимоий экология» номи билан юритилаётган фан юзага келди. Бу фан илгари сураётган таърифга кўра, инсон бугунга келиб ҳақиқий геологик куч сифатида шаклланиб бўлди. Энди у табиат кучига бас келмоқда, экологияни ўзгартириб, издан чиқаришга ҳам қодирдир.

«Қадимги Қарши тарихида табиат ва инсон масалалари» мавзуида ўтказилган анжуманда ёш талабалар ва олимлар эътибори мана шундай муаммоларга қаратилди.

— Табиат билан инсон ўртасидаги муносабатлар тарихини астойдил ўргансак, аждодларимизнинг маданияти, машғулоти, энг муҳими, инсониятнинг ҳаёт давомийлиги ва атроф-муҳит омилларига мослаша олиш имкониятларини тадқиқ қилсак, ватанпарварлик туйғуси моҳиятини шу қадар теранроқ англаймиз, — деди «ЭКОСАН» президенти Ю.Шодиметов.

Анжуман доирасида «ЭКОСАН» халқаро ташкилоти, М.Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети, «Олтин мерос» халқаро хайрия жамғармаси ва Қарши шаҳар ҳокимлиги ҳамкорликда ўтказаётган «Қадимги Қарши тарихида табиат ва инсон муносабатлари» мавзуидаги энг яхши илмий тадқиқот иши бўйича республика кўрик-танловининг тақдимоти ҳам бўлди. Танловдан кўзланган мақсад шаҳарнинг эрамиздан аввалги 1-мингйиллик иккинчи чорагига оид манбалар асосида тадқиқот ишлари ва фундаментал маълумотлар тўплаш, ҳududнинг минтақавий экотизимига табиий-иқлимий ва геотекнотик омилларнинг таъсирини ўрганиш, воҳанинг меъморий ёдгорликларини ўрганиш ва шу асосда экологик туризмни ривожлантиришдир. Шунингдек, янги топилмалар ёрдамида кўҳна Қаршининг компютер моделини яратиш ҳам кўзда тутилган.

Анжуманда табиатни асраб-авайлаш, ёшлар онгида мозийга, аждодлар меросига ҳурмат туйғуларини уйғотиш ишига талабаларни ҳам кенг жалб қилиш хусусида фикрлашиб олинди. Зеро, бу ишни ҳар қанча эрта бошласак, шунча яхши.

Носиржон ЖЎРАЕВ

«ЭРКАК» ФИЛМИ — ГРАН-ПРИ СОҲИБИ

Мустақиллик йилларида ҳукуматимиз томонидан ўзбек миллий киносини ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор берилмоқда. Ўзбек киноижодкорлари томонидан кейинги йилларда яратилаётган бир қатор филмлар халқаро кинофестивалларда муваффақиятли иштирок этиб, мутахассис ва мухлислар эътирофига сазовор бўлаётганлиги ана шундай эзгу саъй-ҳаракатлар натижасидир.

Мамлакатимиз киноижодкорлари эришаётган ютуқлар ҳақида гап кетганда яқинда Франциянинг Везул шаҳрида бўлиб ўтган Осиё филмларининг 12-халқаро кинофестивалига алоҳида тўхталиш жоиз. Бир неча йиллардан буён мунтазам ўтказилиб келинаётган мазкур анжуман Европада катта нуфузга эга. Шу боис ҳар гал унинг фаолияти нафақат европаликлар, балки бутун дунё киноижодкорлари ва мухлислари томонидан ҳам катта қизиқиш билан кузатиб борилади.

Фестивалда намойиш қилинган 72 та филмдан 20 таси Европа қитъаси ва умуман, дунё бўйича илк бор тақдим этилди. Фестивал доирасида «Ўзбек киносига нигоҳ» дастурида уюштирилган «Осмондаги болалар», «Ўртоқ Бойкенжаев», «Қудуқ» сингари энг сара 10 та бадиий ва ҳужжатли филмларнинг ретроспектив намойиши томошабинларда катта қизиқиш уйғотди. Ташкилотчилар ушбу дастур француз томошабинининг ўзбек киноси билан яқинроқ танишувида катта аҳамиятга эга бўлганлигини алоҳида таъкидлашди.

Халқаро кинофестивалнинг танлов дастуридан Хитой, Туркия, Ўзбекистон, Ҳиндистон, Индонезия, Қозоғистон сингари бир қатор мамлакатларда яратилган 20 та бздиий ва 8 та ҳужжатли филм жой олган эди. Улар ичида «Эркак» филми мухлислар ва киношуносларнинг эътиборини қозонди. Ҳакамлар ҳайъати қарорига кўра, «Эркак» филми замонавий ўзбек ҳаётини умумбашарий қадриятлар орқали бадиий тарзда акс эттиргани учун кинофестивалнинг бош соврини — Гран-прига сазовор бўлди.

«Эркак» филми истеъдодли ёзувчи Эркин Аъзам сценарийси асосида «Ўзбеккино» Миллий агентлиги буюртмасига биноан «Ўзбекфилм» киностудиясида яратилган. Таниқли режиссёр Юсуф Розиқов ва истеъдодли кинооператор Ҳотам Файзиев суратга олган мазкур филмда юртимизнинг чекка қишлоқларидан бирида яшаётган оддий кишилар ҳаёти тасвирланган.

Филм воқеалари ҳақида батафсил тўхталиб ўтиришнинг ҳожати бўлмаса керак. Чунки кўпчилик мухлислар кинославойларда ушбу картинани томоша қилишди, матбуотда ижобий фикрлар айтилди. Фақатгина шуни таъкидлаш жоизки, филм замирига ўзбек халқига хос бўлган самимий фазилатлар ҳар қандай ўткинчи қийинчиликлар даврида ҳам завол билмаслиги ҳақидаги ғоя сингдирилган. Ана шундай хислатларни ўзида жамлаган қаҳрамонлар — Жамшид ва Мастура образлари аллақачон томошабин қалбидан чуқур жой олиб улгурди.

«Эркак» бадиий филми кейинги вақтларда бир қатор бошқа халқаро кинофестивалларда ҳам муваффақиятли иштирок этиб келаяпти. Хусусан, ўтган йили Россиянинг Анапа шаҳрида бўлиб ўтган МДҲ ва Болтиқбўйи мамлакатлари киноижодкорларининг «Киношок» фестивалида у «Энг яхши сценарий учун» номинациясида ғолиб деб топилган эди. Мана шу мисолларнинг ўзиёқ ҳақиқий маънода миллийлик руҳи билан суғорилган филмлар умуминсоний аҳамият касб этиши, унда илгари сурилган ғоялар миллат танламаслиги, барча учун бирдай тушунарли ва қадрли бўлишидан далолат беради.

Ўз ахборотимиз

«ШАРҚ ЗИЁКОРИ» КИТОБ МАРКАЗИГА МАРҲАМАТ!

Фан-техника тараққиёти натижасида компютер технологияси ва электрон нашрлар билан доимий мулоқотда бўлиш заруратга айланиб борса-да, бугунги куннинг чин маънодаги маданиятли кишисини китобга бўлган маънавий эҳтиёж ҳисси ҳеч қачон тарк этмайди. Зеро, китоб инсоннинг энг ишончли, самимий дўстидир.

Шу боис яқинда «Шарқ» нашриёт-матбаа компаниясининг «Шарқ зиёкори» очиқ акциядорлик жамиятига қарашли китоб маркази замонавий кўринишда таъмирланди. Марказнинг очилишига бағишланган тадбирда ёзувчи ва шоирлар,ноширлар, матбаачилар, олимлар ва жамоатчилик вакиллари иштирок этдилар.

Ушбу масканда беш мингдан ортиқ номдаги китоб савдога қўйилган. Китобхонларга хизмат кўрсатиш тизими янада яхшиланиб, савдонинг янгича услублари жорий этилган. Унда нафақат юртимизда чоп этилган адабиётлар, балки хорижда нашр этилган янги китобларни сотиб олиш, уларга буюртма бериш ҳам мумаин. Шунингдек, марказда китобхонлар ва муаллифлар билан учрашувлар ташкил этиш кўзда тутилган.

Ўз ахборотимиз

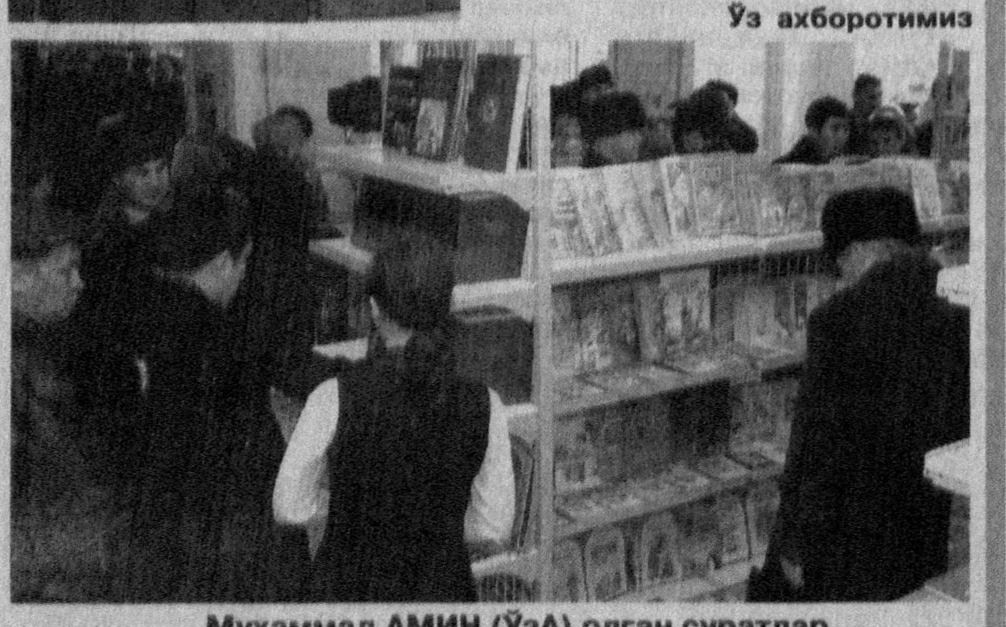

Муҳаммад АМИН (ЎзА) олган суратлар.

«ИТИЛ ЁВУНЛАРИ» ТУҲФАСИ

Хотира қолмаса агар дунёда,
Одамзоддан ному нишон қолмайди,
Хотира қолмаса, инсон-ку инсон,
Дунёнинг ўзи ҳам омон қолмайди.
Хотира қолгайдир, фақат хотира...

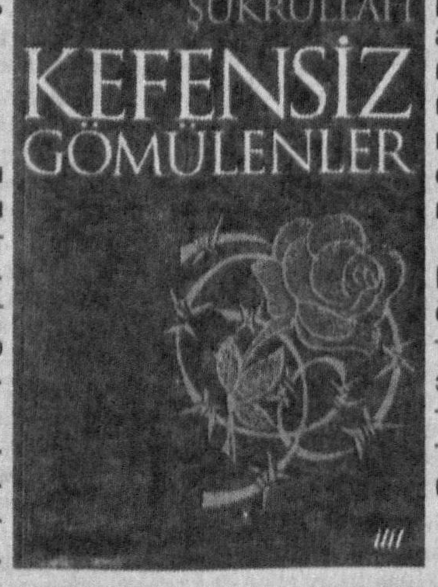

Дарҳақиқат, инсон хотираси билан азиз. Хотира дунёнинг мувозанатини сақлаб туради. Хотира туфайли ҳаёт чархпалаги ўз ўқидан чиқиб кетмайди. Айниқса, Ватан озодлиги, элу юрт фаровонлиги учун ўз жонини фидо этган шаҳидлар хотираси қалбимизда абадий яшайди.

Ўзбекистон халқ шоири Шукруллонинг шаҳидлар хотирасига бағишланган «Кафансиз кўмилганлар» асарини яхши биламиз. Адиб унда қатағон даври қурбонларининг аянчли қисматларини қаламга олган. Инсон иродасининг букилмаслигини, унинг озодликка ташналигини тасвирлаган.

Мазкур асар яқинда Истанбулдаги «Итил ёвунлари» нашриётида турк тилида нашр этилди. Асарни моҳир таржимон Аҳсан Батур турк тилига ўгириб нашрга тайёрлаган.

Ўз ахборотимиз

МОСКВА БАЛЕТИ ТОШКЕНТДА

Алишер Навоий номидаги давлат академик катта театрининг муҳташам саҳнаси жуда кўп тарихий воқеаларнинг, бетакрор учрашувлар ва унутилмас мулоқотларнинг шоҳиди бўлган. Шу йилнинг 16-26 феврал кунлари санъат мухлислари пойтахтимизга илк бор сафарга келаётган К.Станиславский ва В.Немирович-Данченко номидаги Москва мусиқий академик театрининг балет гуруҳи билан учрашадилар.

Мазкур сафар ҳақида Алишер Навоий номидаги театр директори ***Бахтиёр ЁҚУБОВ*** *мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди:*

— Юзга яқин санъаткордан иборат машҳур жамоанинг тўла таркибда пойтахтимизга келиши, шубҳасиз, маданий ҳаётимизда муҳим воқеалардан бири бўлиб қолади. Биз учун қувонарли томони шундаки, бу машҳур гуруҳнинг спектакллари театримизнинг симфоник оркестри жўрлигида намойиш этилади. Москвалик театр дирижёрлари ва концертмейстерлар ўзбекистонлик мусиқачилар билан биргаликда ижро тайёргарлигини кўриш учун муддатидан олдин пойтахтимизга келишади.

Машҳур балет усталари театримиз саҳнасида жаҳоннинг кўплаб мамлакатларини ҳайратга солган «Оққуш кўли», «Дон Кихот», «Жизел», ва «Шчелкунчик» балетларини намойиш этадилар.

Бу мусиқий театр саҳна санъатининг афсонавий намояндалари Станиславский ва Немирович-Данченко 1918-1919 йилларда асос солган иккита опера театрининг бирлашишидан вужудга келган. Мазкур даргоҳда Леонид Баратов ва Лев Михайлов каби буюк режиссёрлар, Владимир Бурмейстердек ажойиб хореограф ишлаган. Ҳозир опера гуруҳини машҳур санъаткорлар Александр Тител, балет гуруҳини Михаил Лавровский бошқаряптилар.

Санъат мухлислари сабрсизлик билан томошаларини кутаётган балет труппаси 1929 йили Катта театрнинг машҳур балеринаси Викторина Кригер асос солган гуруҳ театр таркибига кирганидан фаолият кўрсата бошлаган. Виолетта

Диққат, янгилик!

Бовт, Элеонора Власова, Александр Собол, Алексей Чичинадзе, Марис Лиепа, Маргарита Дроздова, Вадим Тодеев каби машҳур артистлар балет гуруҳининг ютуқларини таъминлашда катта хизмат қилдилар. Татяна Чернобровкина, Наталя Ледовская, Оксана Кузменко, Виктор Дик, Георгий Смилевски, Дмитрий Забабурин, Владимир Григорев каби солистлар шу театрда саҳнага қўйилган балетларда асосий партияларни ижро этиб, юлдузлар қаторидан жой олдилар.

Хуллас, бугун балет труппаси янги ижодий юксакликларни забт этиш йўлида тинимсиз изланишда. Биз пойтахтликлар ва юртимиз меҳмонларини театримиз саҳнасида бир неча кун давом этадиган гўзал рақс оқшомларига таклиф этамиз.

Абдусаид КЎЧИМОВ

СЕН КЎЗИМНИНГ ҚАРОҒИДАСАН

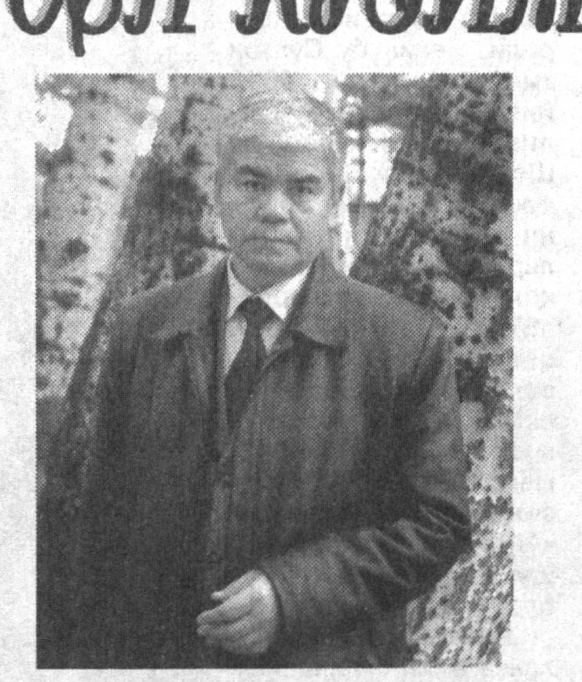

ЭРКА ГУЛИМ

Нилий уммон ўртасида шан,
Сувпарилар ичра энг хушрўй.
Нилуфарим, яшнаб турибсан,
Тўлқинларга таратиб хушбўй.

Рухсорингга, дудоқларингга
Гўзалликнинг мафтункор чўғи.
Ҳилпирайди ёноқларингга
Муҳаббатнинг оловранг туғи.

Латофатли кўзларинг сузиб,
Чақирасан имлаб ёнингга.
Ишқий тўфон оромим бузиб,
Оқиб кирар оташ қонимга.

Тўлқинларнинг ёлини босиб,
Тўзғитганча кумуш тўзонни,
Ғоз сийнангга маржонлар осиб,
Қучоғингга отаман жонни.

Юзларингга юзимни қўйиб,
Дудоғингга босиб дудоғим —
Симираман, ўпаман тўйиб,
Алангага тўлар қучоғим.

Ларзон бўлар ложувард осмон,
Кўкка сапчир оҳу тўлқинлар.
Юрагимда ҳайқирар шодмон,
Юрагимни ёққан ёлқинлар.

...Авж пардада узилгандай тор,
Бузилади тушим ногаҳон.
Вужудимда лаззатли ифор,
Ширин соғинч, тотли ҳаяжон.

Сенсиз дунё бир бўғиқ қафас,
Тушимда ҳам сенда хаёлим.
Яшолмайман сенсиз бир нафас,
Эрка гулим, соҳибжамолим.

ЭШИГИНГДАН ҲАР КУН ЎТАМАН

Эшигингдан ҳар кун ўтаман,
Деразангга ёлвораман жим.
Остонангда титраб кутаман,
Оёқларим оғрийди сим-сим.

Унсиз фарёд ураверaман,
Азоб берар умид ва алам.
Тошдай қотиб тураверaман,
Келмасингни сезиб турсам ҳам.

Наҳот, учқур қанотим синди,
Кетаманми лочиндай дайдиб.
Бегонами эшигинг энди,
Қучоғини очмасми қайтиб?

Орзуларим оташ саҳрода
Гуллаётган рўё — саробми?
Ўкинчларим — заҳарли бода,
Ўтинчларим — тубсиз гирдобми?

Найза санчар қалбга гумонлар,
Қутурмоқда қўрқув, ваҳима.

Шўрлик жоним — ваҳший уммонлар
Талаётган нажотсиз кема.

Овутайин ўзимни қандай
Қийноқларинг дўзах-ку, гулим!
Ойнангдан боқ — фармонингга шай,
Ўлтирибди кўчангда қулинг.

Паризодим!
Ишонгил, ҳали
Тўзғиб кетар қора булутлар.
Учиб кирар бўрон мисоли
Дилимдаги ошиқ бургутлар.

Ойналаринг қилиб чил пора,
Дарвозангни ўқ каби тешиб,
Ҳузурингга тошқин фаввора
Каби кириб боргайман жўшиб.

Фақат...битди дема бардошим,
Дема: қайтиб келмагин бошқа.
Ундан кўра бу бебахт бошим
Уриб-уриб мажақлаб ташла!

РАФИҚАМГА

Муҳаббат борлигин, меҳр борлигин,
Меҳру муҳаббатнинг барқарорлигин,
Меҳрибон дилларнинг бахтга ёрлигин,
Кўрдингми десалар, кўпириб қоним,
Сени кўрсатардим, азизим, жоним.

Қанча сувлар оқди, шамоллар эсди,
Гоҳ қора мушуклар йўлимни кесди,
Кўп кўрдим таъмагир, талончи дўстни,
Сичқонлар талади гоҳ ушоқ ноним —
Нетардим агар сен бўлмасанг, жоним.

Манзилим бир кун боғ, бир куни саҳро,
Гоҳо омад кулди, кулмади гоҳо,
Яқиним деганлар қочдилар, аммо
Фақат сен ёнимда бўлдинг доимо,
Фақат сен кўзимга сажда қилдинг жим,
Фақат сен суядинг азизим, жоним.

Оч куним оч қолдинг, тўқ кунларим тўқ,
Зарра армонинг йўқ, зарра арзинг йўқ,
Садоқат! Садоқат, сенга минг қуллуқ,
Сен борсан, осмоним юлдузга тўлиқ,
Сен борсан, беғубор, ёруғ жаҳоним —
Дорбоним, сарбоним, азизим, жоним.

Мўъжиза рўй бериб дунёда агар,
Қирқ гўзал сеники, олгин десалар,
Шамолдек югуриб, елиб саросар,
Боқиб тўймагандек Зуҳрога Зуҳал,
Пойингга тўкардим дунёда борим —
Суюгим, буюгим, азизим, жоним.

БИР СЎЗ

Телефонга хомуш, умидвор
Тикиласан мўъжиза кутиб.
Тикиламан мен ҳам интизор,
Нафасимни ичимга ютиб.

Тўй оқшоми — кумуш тангалар
Сочилгандек келин бошидан.
Сукунатни бузар жаранглар!
Кўзлар титрар қувонч ёшидан.

Кўтарасан гўшакни шошиб,
Кўтараман ҳовлиқиб мен ҳам.
Лекин...унда турар сўрашиб,
Ўзга товуш ва бошқа одам.

Сўзлашасан ҳорғин, хастаҳол,
Дилинг эзар дил азоблари.
Мени қийнар шикаста савол
Ва бежавоб изтиробларим.

Яна сукут.
Совуқ телефон.
Иккимизни қилар масхара.
Сенинг қалбинг — қайғули тўфон,
Менинг қалбим — қонталаш яра.

Бир сўзингга интиқдир жоним,
Бир сўзимга интиқсан, зорсан.
Шу битта сўз айтилган они,
Қутулардик бу зиндон — ғордан.

"Кечир" десам,
"Кечиринг" десанг,
Муз ғам синиб, кетарди кўчиб.
Ҳузурингга учардим билсанг,
Ҳузуримга келардинг учиб.

Битта, фақат бир сўзга муштоқ
Кеча-кундуз ғамга ботар ғам.
Худойим-ей!
Художон, тезроқ
Инсоф бергин иккимизга ҳам.

ҲАППАК

Тол тагида ўйнардик ҳаппак,*
Қўлимизда маржон тошчалар.
Кўкка учиб, сакрар тошкопток,
Қойил эди сенга бошқалар.

Болаликда гуллаган меҳр
Кейин-кейин не бўлди билмам.
Сени кўрсам, титрардим дир-дир,
Соғинардим бир пас кўрмасам.

Нигоҳларинг — оташ-аланга,
Қорасоч тун сочингга мафтун.
Мен — ишқингда ошиқ қаландар,
Мен — ишқингда девона мажнун.

Кўзларингдан оққан оппоқ нур
Жонгинамга жондай қуйилар.
Сенга эса ҳисларим нуқул
Ҳаппак ўйин каби туйилар.

Ҳануз парво қилмайсан сира,
Ўйлайсанми ҳавас деб ёки?
Паризодим! Қилма масхара
Сен кўзимнинг қораси-оқи!

Майли, ой бўл, осмон бўл, майли,
Фақат ортиқ қийнама, жоним.
Мен ҳаётман севгим туфайли,
Ҳаппак қилиб ўйнама, жоним.

Назарингга илсанг-илмасанг,
Сенсиз дунё менга бир пулдир.
Фақат номард қўлларида сан
Ҳаппак бўлиб қолмасанг бўлди.

ҲОВУЗ БЎЙИДА

Неча йиллар қалбимни ўртаб,
Тутаб ётган ўтни сўндирдим.
Мен бу оқшом катта ҳовузда
Ухлаб ётган Ойни синдирдим.

Ў! Боғланиб қолгандим унга,
Меҳримнинг минг толаси билан.
Майда-майда қилиб ташладим,
Кўзимнинг тош жоласи билан.

Сон-саноқсиз митти юлдузлар,
Сарҳовузда ялтираб қолди.
Ҳуркитилган капалаклардай
Сув бетида қалтираб қолди.

Сўнг қулоқни очиб юбордим,
Дилгир-дилгир боқиб кетди ой.
Ҳовуч-ҳовуч дурдай ялтираб,
Осмон сари оқиб кетди ой.

* ҳаппак-болалар ўйнайдиган тош ўйин

ИШҚ

Мен ўзимни хув тоғларда йўқотганман,
Ҳур ишқимнинг қоқ кўксига ўқ отганман.
Ўқларимнинг сопи ҳали бўшаганмас,
Кетаяпман ўз-ўзимга ўхшаганмас.
Кўзимда ўқ, сўзимда ўқ яратганман,
Бу ўқларни фақат сенга қаратганман.
Қаҳрим ўқи нишон каби қадалгайдир,
Меҳрим чўғи оташ бўлиб аталгайдир.
Бу оташда минг-минг тошлар чарсиллайди,
Чап кўксимда сонсиз ўқлар қарсиллайди.
Йўқ, бас, энди бўлингумдир икки ёнга,
Қаҳри ўқ ва меҳри оташ кенг ёбонга.
Ёбонимнинг ўртасида турибсан тек,
На ғам кўрдим кўзларингда, на сўз, на кек.
Сўзсизгина қайтдинг ортга мулзам бўлиб,
Битта кўксим икки ён — ёбонга бўлиб.
Қайт ортингга, чидолмайман, ёбонга ўт,
Ё ўқимга, ё чўғимга жонингни тут.

Муҳаббат ТЎХТАШЕВА

ХОТИРАЛАР ЮПАТАР МЕНИ

Лоқайд ҳислар гурласинлар оташ бўлиб,
Ҳур ишқимиз кўкка чиқсин қуёш бўлиб.
Муҳаббати кул бўлгандир тенг томоннинг,
Ўртасидан қуёш чиқиб кенг ёбоннинг.

* * *

Мендан кетаётган бир сен эмассан,
Ҳансираб, хавфсираб йўл кетаётир.
Юз бурган шеърларим изсиз йўқолди,
Бошимни силаган қўл кетаётир.
Мендан кетаётган бир сен эмассан,
Ҳою-ҳавас, ҳислар тойғона кетди.
Кўзларимдан илинж — ўтни сўндирдим,
Шафқатсиз ҳайдадим — ҳайрона кетди.
Мендан кетаётган бир сен эмассан,
Бироқ кетганлардан бўшаб қолмасман.
Борлиғимни тўлдирарлар келаётганлар,
Шукур яйдоқ чўлга ўхшаб қолмасман.
Сендан кетаётган бир`мен эмасман...

* * *

Ориқ кунлар, сукут музлар жим,
Кечаларнинг кенгаяр эни.
Хотиралар оғрийди сим-сим,
Хотиралар юпатар мени.
Сен ўзимдек яхши кўрасан,
Барча ранж ва хатоларимни.
Мен мафтундек ҳар кеч кузакнинг,
Хазон янглиғ сарполарига.
...Хайр... дедим, қўлларим гўё
Байроқ бўлиб ҳилпирадилар.
Кетма, деди ишқ номли рўё,
Кетма... дея ўпкаладилар.
Мен мағрурман, масрурсан сен ҳам,
Кўрмагандек бир-биримизни.
Ишқимиздан айро бўлсак ҳам,
Асрай олдик ғуруримизни.
Ориқ кунлар, сукут музлар жим,
Кечаларнинг кенгаяр эни...

Ҳикоя

Ёзувчи

Эркин АЪЗАМ

Шукур Холмирзаев ҳам боғини яхши кўрарди... Ушбу камтарона машқимни ҳикоячилигимизнинг пири — раҳматли Шукур ака хотирасига бағишладим. Рози бўлсин.

Муаллиф

У ўртамиёнагина ёзувчи эди. Бу энди ҳар балони ўқийвериб осмонга сапчийдиган бўлиб қолган бизга ўхшаш "доно"ларнинг фикри. Албатта, у Марк Твен, Даниель Дефо, Жанни Родари ёки Пришвин сингари буюк салафларини бирмунча ўқиган, бугун болалар дунёсини забт этган Гарри Поттерни ҳам элас-элас эшитган, бизнинг давра байроқ қилган Жойс, Пруст ёки Дос Пассос деган машҳури жаҳонлардан эса мутлақо хабарсиз бир "лодон" эди. Боз устига — унча-мунча ёзгани мактаб дарсликларига киритилганига қарамай, умр бўйи бирор мансаб-мартабани кўрмагани учунми, ё ўзи ҳам ўлгудек тортинчоқ, хокисорлиги сабабми, "катта" адабиёт вакиллари орасида киройи салмоғи йўқ, бизга ўхшаганлар-ку одам ҳисобига қўшмайдиган камписанд қаламкаш эди.

Аммо, ўринсиз андишани четга қўйиб гапирганда, у майдонда от суриб юрган донгдор отахону акахонларнинг кўпчилигига нисбатан асл адабиётга яқинроқ, ҳатто унинг содиқ фуқароси эди. Дарвоқе, фуқаросигина эмас, жафокаш мардикори ҳам эдики, бу хусусда мавриди келганда сўзланар. У ёлғон ёзишни билмасди, чунки уйдирма тўқиш қўлидан келмасди. Сираси — у ёзадиган нарсаларга ғирромлик аралаштириб бўлмас, бунга зарурат ҳам йўқ эди.

У расмона адиблар сингари болалик чоғлариданоқ ёзувчи бўлишни дилига тугмаган, илк ижодини шеър билан бошлаб, деворий газеталарни обод қилмаган эди. Унинг устоз шоирларникига ўхшаган ибратли бир таржимаи ҳоли ҳам йўқ, болалик кунларида эртак сўйлаб бергувчи бувиси ҳам бўлмаган — туққан онаси кимлигини билмайдиган шум етимда буви нима қилсин! У ниҳояти бир ўзи ихлос қўйган адабиёт муаллимидек бўлишни тиларди, холос. Қарангки, келиб-келиб шу муаллим унинг ҳаётини ўзгартириб юборди. Табиат мавзуидаги иншосини ўқиб у "Келажакда сендан ёзувчи чиқади!" деди. Ундай-бундай киши эмас, айнан — ёзувчи! Бу гап тақдир ҳукмидек янгради. Йўқса, узоқ бир тоғ қишлоғида телбанамо бир кампирнинг қўлида мушт еб ўсган бу бесоҳиб етимча бир кун келиб шундай одам бўлишни хаёлига келтира олармиди?

Кўп йиллардан кейин, ҳамма нарса пулга чақиладиган замон келганда маълум бўлди: у ёзувчилик қилмаганида бинойидек боғбон бўлар экан. Боғбонлик яхши-да, бори нақд: етиштирган мева-чевангизни бозорга олиб чиқишга ийманcангиз, ўзи сўраб келиб, арзон-гаров бўлса-да, кўтарасига ортиб кетадиган бирор чаққон жуфтгарчи ҳар доим топилади! Нимагадир андармондек четга ўгирилиб турасиз, берадиганини бериб кетади. Ижодий ишни йиғиштириб бутунлай боғбонликка ўтишга эса ори йўл бермасди: шунча йил нонини еб, яхшими-ёмонми, шу туфайли ном таратиб, энди замон сал юз бурганда муқаддас аҳдга хиёнат қилиш номардлик эмасми?!

Воқеан, унинг боғбонлиги ўша адабиётга муҳаббатининг чамбарчас бир бўлаги эди; бу боққа, боғбонликка ҳам адабиёт орқали келган. У асосан табиат мавзуида ёзарди. Табиатни одамлар дунёсидан кам билмас, унга чинакам мўъжиза деб қарар эди. Ўзингиз ўйланг-да, бир қарич чўпни ерга суқсангиз, бир куни у новда-ниҳолга айланади, ўсади, куртак тугади; буток чиқаради, танаси йўғонлаша-йўғонлаша, ширин-шакар мева беради! Шундай неъматлар билан тирик-да одамзод! Бунисиям майли, тасанно, баҳор келди дегунча барқ уриб гуллаши-чи! Кузда хазонга дўниб юракни ҳазин-ҳазин ҳисларга чулғаши-чи! Қиш фаслида оппоқ қор маликасига айланишини айтмайсизми! Мўъжиза бўлмай нима бу?!

Бирatўла боғбонликка ўтиб кетмаганининг тағин бир сабаби — бу атроф-жавонибда, айниқса, чала қурилган мана шу қўрғонда уни ҳамма "домла" деб атарди. Нега "домла"? Домла бўлгач, хомтоку пайванддан бошқа яна бирор ҳунар ҳам керак-ку! Ия, шундай ҳунар бор-ку ўзи!

(Келинг, биз ҳам уни "домла" деб атайқолайлик. Яхшидир-ёмондир, бир адибни "домла" атасак, ростакам домлалар мартабасидан тушиб қолмас! У ёғини айтсангиз, ёзувчи қавми ҳам аслида муаллим: адабиётни сев дейди, яхши бўл, ёмонликдан тийил, дейди! Мабодо уни бошқа бирор ном билан атагудек бўлсангиз, бу тангу тор, майдагап даврада дарров "Кимни ёзибди? Ким экан? Нима дебди?" қабилидаги ҳар хил шубҳа-гумонларга ботиб юрасиз — кимга зарил?! Домла, домла, вассалом! Домладан кўпи борми? Салла ўрагани ҳам, салласиз ваъз айтгани ҳам — домла-да!)

Асли бу номни унга даставвал ёзувчи раис қўйган эди.

Унда қаҳрамонимиз ҳали ёшлар нашриётида муҳаррир бўлиб юрарди. Бир куни директор уни ҳузурига чорлаб, истараси иссиқ, ўзи жуда баҳайбат бир одам билан таништирди. Пойтахтга туташ боғдорчилик туманларидан бирида колхоз раиси экан. Қаранг, машъал раис бўлатуриб, шу одам ҳам дарди бедавога йўлиқибди — ёзар экан! Ёзмаса туролмас экан! Ай, боғ-роғингга қара, ҳосилдорликни ўйла, йиллик режаларни шараф билан адо этиб орден-медаль олсанг, қаҳрамон бўлсанг-чи, анойи банда! Булардан ортсанг, меҳнаткашларнинг ҳолидан хабар ол, бева-бечорага қайишгин, инсон! Йўқ-да, қўли қичийди. Ёзмасдан туролмайди!

Директор таништирувдан мақсадини яшириб ўтирмади:

— Раис бувамизнинг қўлёзмалари нашриётимиз режасида турибди!

Муҳаррир пешонасини тириштира-тириштира йиллик режалар рўйхатида бунақа қўлёзма борлигини эслаёлмади.

Рўйхатда бўлмаса, директор айтганидан кейин бўлади-да, нодон!

Раиснинг қўлёзмаси қараб бўлмайдиган бир аҳволда эди. Боз устига, "соқов" мошинкада кўчирилган бу дардисарни пойтахтга қатнаб ўқиган ўша ерлик бир адабиёт муаллими ўзича тузатмоқчи бўлиб баттар расво қилган экан — худди аълочи ўқувчининг "тўппа-тўғри" ёзилган иншосига ўхшайди: "борган эди", "келган эди", "айтган эди". Аълочиси қурғур ҳам анови донгдор отахону акахонларнинг китобларини ўқиб қоқбош бўлган-да!

Хўш, бу ёғини нима қилиш керак? Нашриёт режасига кирган қўлёзма отлиғ жонивор китоб бўлиб чиқиши шарт! Айниқса — директор буюрганидан кейин! Бўлим мудири ҳам бир гапни такрорлагани такрорлаган: "Одам қилинг! Одам қиласиз, тамом!"

Муаллифнинг нимасидир муҳаррирга ёққан эди. Директор вазифа юклаётганда шундай баҳайбат одам, яна денг — раис, машъал раис унга аллақандай илиқлик билан тикилиб турди.

Худойлиғини айтганда, ҳаваскор муҳаррир — адабиёт муаллимининг таҳрирлари орасидан нимадир йилт-йилт кўриниб қоларди. Нашриёт муҳаррири директор ҳузурига кириб, қўлёзманинг асл "раиси" нусхасини сўраттирди. Ўша кунлар раис йиғим-терим билан банд, даҳмазани унинг Олашовур деган шўхшалайим шофёри келтириб берди. (Раис бувамиз ёзишдан кўра, кишига лақаб тақишга уста экан: Оллошукурни у ҳазил аралаш шундай атарди. Кейинчалик қаҳрамонимиз бу чиндан ҳам олашовурроқ йигит билан роса сирдош улфат бўлиб кетди).

Муҳаррир директордан икки ҳафта рухсат олиб (икки ой сўраса ҳам йўқ демасди ўшанда), уйига қамалиб ўтирди-да, қўлёзмани бошқатдан ёзиб чиқди. Қўлёзма унча-мунчасидан қолишмайдиган, "тўйга боргудек" бир асарга айланди.

Китоб чиққанидан сўнг уч-тўрт кун ўтиб муаллиф тўппа-тўғри муҳаррир ўтирадиган хонага кириб келди. Муҳаррирнинг саломлашгани чўзган қўлини дўстонасига бир четга силтаб, қучоқлаша кетди.

— Раҳмат, домла!

Раис қуруқ раҳмат билан чекланадиган нокас эмас экан. Шанба куни Олашовурни юбориб, уни колхозига таклиф қилди. "Боғи Эрам"ининг ўртасидаги баҳаво шийпонда "чортанг" зиёфат берди. Тўн ёпди. Эртасига ҳам қуруқ қайтармади.

Зиёфат қизиган чоғи умрида бундай иззат-икромни кўрмаган муҳаррир шўрлик келгуси ижодий ҳамкорликларга сўз бериб юборди.

Ҳадемай матбуотда "хўжалик ташвишларидан ортиб шундоқ ажойиб асар ёзган раис бува"ни шарафловчи қўша-қўша тақризлар пайдо бўлди. Шунча китоб чиқариб ёзувчининг ўзи бу қадар таъриф-тавсиф эшитмаган эди. Лекин муаллифдан ортиқ қувонган бўлса қувонгандирки, асло ғайирлиги келгани йўқ — ахир, ўзининг меҳнати!

Ўша пахтабанд тақризларнинг аксарият муаллифларини у кейинчалик ҳосил байрамларига бағишланган тантаналарда, айниқса, "Боғи Эрам"даги гавжум тўкин-сочин зиёфатларда кўп бора учратди. Улар ёзган тақризларидаги гапларни бу ерда алёрга айлантириб, дастурхонда турган шампан виноси мисол кўпиртириб такрорлашарди. Раис — муаллиф меҳмоннавозлик ташвишларига банд бўлиб, бу ҳамду саноларни негадир бирмунча лоқайд, паришонҳол эшитарди.

Бир йил ўтар-ўтмас, каттакон омбор дафтарига пала-партиш битилган янги қўлёзма келди нашриётга. Хайрият, бу сафар унга адабиёт муаллимининг қўли тегмабди — ўтган галги хизматлари эвазига у мактаб директорлигига кўтарилиб кетган бўлса ажаб эмас. Лекин энди қўлёзмани "одам қилиш"га икки ҳафта у ёқда турсин, ҳатто икки ой ҳам камлик қиларди.

Беҳисоб хўжалик ташвишлари бошидан ошиб-тошиб ётган, ўзи баҳайбат, оғиркарвон бир одам азза-базза қўлига қалам олишга фурсату ҳафсалани қаёқдан топар экан? Муҳаррирнинг бу таажжубига жавобан муаллифнинг маҳрами Олашовур секингина "секрет"ни очди. Раис бува ҳар эрта тонглай идорасига келиб, бир қўлида даструмол, пешонаю бағбақаларини арта-арта, икки бетдан қоғоз қораламаса, кўнгли жойига тушмас экан. Қизғин "эъжод" дамларида Олашовур унга пайдар-пай чой дамлаб бериб турар эмиш: илҳомингизга барака! Ўз навбатида биз ҳам бу жасоратга таҳсин айтмасак уят бўлар: қунту ҳафсалангизга офарин, раис бува!

Аслида, эрмакка қоғоз қоралаш унчалик мушкул иш эмас: жиндак вақту иштиёқ бўлса — кифоя. Ростакамига китоб ёзиш, ёзганда ҳам яхши ёзиш эса — қийин, ўҳ, жуда қийин! Чала-чулпа қоғозга тушган гаплари китобга айланиб, бебилиска, ҳамду сано эшитиб турган мартабали муаллиф буни қайдан билсин?!

Лекин раиснинг билганлари ҳам кам эмас экан. У директор ошнаси билан келишиб, "домласи"га икки ойлик таътил олиб берди-да, уни биратўла "Боғи Эрам"га кўчириб кетди.

Ёп-ёруғ, шинамгина хона. Худди машҳур шеърдагидек деразаси олдида бир туп ўрик ўсган. Тўғри, ҳозир оппоқ гулларини тўкиб, ёз фаслига монанд сипороқ кепатага кирган. Теварак-атроф жимжит. Сукунатни мошинканинг тўхтаб-тўхтаб чиқиллашигина бузади, холос. Неча маҳал деманг — обу овқат тайёр. Қоровул чол хизматда. Пазанда-ошпаз ҳам ўзи. Ёши муҳарриримиздан хийла улуғроғ-у, лекин хизматга қолганда чаққон. "Эшон, ҳой!" десангиз — бас. Баъзида, индамасангиз, қўпол, қоқ-қуруқ бармоқлари билан ёзув мошинкасини ҳам артиб, ялтиратиб қўяди. Камгап, сезгир. Ўрнини билади.

Унинг ҳисобидан ҳам гапни шўх-шалайим Олашовур гапиради. У кўпинча туналламаҳалда пайдо бўлади. Бир олам хабару ҳангома билан. Шийпонда ўтириб қиттак-қиттак қиладилар. Олашовур гоҳида ўзидан новчароқ, арзимаган гапга ҳам ҳаҳолаб кулиб юборадиган эркакшода бир аёлни бошлаб келади. "Ҳой, Эшон!" деб қўяди кўрсатгич бармоғини лабига кўндаланг қилиб. Муҳарриримиз берган номдан мамнун ошпаз-қоровул "тушундим, тушундим" дегандек сирдошларча бош қимтиб, ошхона томон зипиллайди. Уч кишилик жаранг-журунг базмдан сўнг Олашовур қақилдоғини қўлтиқлаб чеккароқдаги хонага кириб кетади. Кетаётиб, "Дугонаси бор! Қалай, домла?" деб қўйишни ҳам унутмайди. Холи бу масканда зерикиб, кўнглида бир нималар ғимирласа-да, сипо муҳарриримиз сир бой бермай қўлини кўксига қўйиб илжаяди: "Раҳмат, раҳмат. Ўзлари кўраверсинлар". У ёқдан бир дамгина ҳаҳолаш эшитилиб туради-ю, кейин тун сирларига сингиб жимиб қолади.

Ҳафтада бир-икки бор оқшомлари бу ер гавжумлашиб кетади. Пойтахтдан ташриф буюрган нозик меҳмонлар. Кечаси бир маҳалга қадар чароғон шийпон файзга тўлиб, у ёқдан кулги-қаҳқаҳа эшитилиб туради. Сўнг бирдан ҳаммаёқ сув қуйгандек тинчиб қолади. Меҳмонлар жўнаган — шаҳар яқин.

Бундай кезларда серташвиш мезбон — муаллиф баъзан муҳарриридан хабар олгани киради. "Қалай? Бўляптими?" "Бўляпти, раис бува". "Кетяптими?" "Кетяпти, раис бува". "Яшанг, домла!" Андак ширакайфроқ муаллиф ушоққина муҳарририни тер ҳиди келиб турган ҳайбатли бағрига босади. Кун бўйи мошинка чиқиллатиш асноси неча бор шўрлик муаллифнинг "қўлларини синдириб", етти пуштининг гўрига ғишт қалаб чарчамаган муҳаррир — меҳрга зор банда худди умрида кўрмаган қиблагоҳи ё жигаргўша оғасининг исини туйган каби раиснинг кенг-мўл, сермурувват бағрида эриб кетади. Бироқ эртаси куни яна шу аҳвол. Омбор дафтаридаги ажи-бужиларни таталай-таталай, "Раис бувамиз бундай демоқчилар шекилли" дея улардан жумла ясаркан, туриб-туриб жони чиққудек бўлади: "Ҳаҳ, ёзаман деган қўлларинг синсин! Ҳаҳ, ёзувчиликни ҳавас қилмай падарларингга лаънат!" Қанийди, мана шу сингари бир эминлик шароити бўлсаю мардикорчиликнинг башарасига беш марта тупуриб, ўтириб олиб ўзингиз истаган нарсани ёзсангиз! Қанийди! Лаънат! Минг лаънат!

Ана шундай диққат бўлган пайтлари чиқиб у бир айланиб келади. Торикиб-толиққан одам боғ кезиб чарчамайди. Бу гўшадаги ягона юпанчи ҳам шугина ўзи. Дарахтларнинг олдида бир-бир тўхтаб, гўё улар билан тиллашади, сирлашади.

Кечқурун бўлажак зиёфат юзасидан алоҳида фармойиш бергани келган раис бир куни уни ана шундай боғ сайри чоғида учратди.

— Боғимиз зўр-а?

— Зўр, зўр, раис бува!

— Боғи Эрам-да бу! Гиёҳигача ўзим ўтказиб, ўзим катта қилганман! — деди раис раисона бир виқор билан. — Сиз ҳам менга ўхшаб дов-дарахтга ишқибозмисиз дейман-а, домла?

— Сўраманг, раис бува. Жону дилим-ку бу!

Раис "да-а" дея унга бир лаҳза тикилиб турди-да, кейин нечундир ўйчан одимлаб изига қайтди.

Эртаси куни тушдан нари Олашовур пайдо бўлиб, "Юринг, сизни бир айлантириб келай. Топшириқ шундай" дея муҳаррирни мошинасига ўтқизиб, колхознинг шаҳарга туташ сердарахт бир манзилига олиб борди. У ёқ-бу ёқни кўрсатиб:

— Қалай, маъқулми? — деб сўради. — Серсув, обод жойлар-а? Ҳадемай бу ерлар ҳам талаш бўлиб кетса кераг-ов.

Қайтишда муҳаррир бу юришларидан мақсад нималигини сўраганида балодан бохабар Олашовур негадир қозоннинг қопқоғини очгиси келмади:

— Биз топшириқни бажардик, домла. Бориб ўша ёқларни бир кўриб келинглар, девдилар хўжайин, мана, айтганларини қилдик. У ёғини ўзларидан сўрайсиз.

Орадан ҳафта ўтиб, бу гал энди раиснинг ўзи ҳам қўшилиб — учовлон шу ерга яна келишди.

Дарахтзорнинг уч-тўрт иморат қад ростлай бошлаган кўркамроқ тарафида узунчоқ бир парча ер симтўр билан пухтагина қилиб ўраб қўйилган эди.

— Домла! — деди миришкор назари билан шу ерга тикилиб турган раис. — Кўзни бир юмиб-очасиз. Мана шу жой — сизники! Буюрсин, омин!

Муҳаррир тили калимага келмай серрайиб қолган эди.

Раис нари-бери юриб алланимани чамалади-да, негадир Олашовурга қараб уқтирди:

— Уй мана шу ердан тушади. Бир хонаю бир даҳлиз. Ортиқчаси нима керак ижодкор одамга, тўғрими, домла? Икки ой ичида битиши шарт. Чироқ-пироғию сув-пуви билан. Кузакларга бориб домла кўчиб кирадилар. Тушунарлими, Шовурбек? Гап тамом!

Кечалари ётиб уйқуси келмайди денг муҳарриримизнинг! Кўнглида бир қувонч гупуриб, ўринларидан туриб кетаверади. Одам бўлиб кун кўрмаган бошига бундайин омад қайдан келди-я, ё Оллоҳ?

Ўзига ўхшаган бир бенаво, дардманд хотини узоқ йили қазо қилиб, уйланган яккаю ёлғиз ўғли ва икки невараси билан муҳаррир — бешовлон Чилонзордаги уч хонали каталакдек уйда истиқомат қиларди. Мана, худойим берди! Етти ухлаб тушига кирмаган орзу бир лаҳзада рўёбга чиқди-қўйди.

Муҳаррир ошиғич тарзда шаҳарга тушиб, неча йиллик қалам ҳақи ҳисобига йиғилган, ҳали хазонга айланиб улгурмаган жамғармасини омонатхонадан пок-покиза кўчириб олди ва уни якшанба куни хабарлашгани келган раиснинг қўлига тутқазмоқчи бўлди.

— Буни чўнтагингизга солиб қўйинг, домла! — деди раис қовоғини уюб. Сўнг, муҳаррир қисталангига олиб қўймагач, шофёрига имо қилди: — Майли, ол, Шовур. Мебель-пебел, телевизор-пелевизорга сарфларсан.

Иморат "муддатидан олдин" — кузакка қолмаёқ битди ҳисоб. Эгаси бир қучоқлик кўч-кўронини кўтариб келиб жойлашди. Шу ихчамгина бошпанага боқиб кўзи тўймайди денг — ўзиники! У фурсатни қўлдан бермай кечаги ордона боғнинг бир бўлагини хусусий боққа айлантиришга киришиб кетди. Ишни дов-дарахтнинг сарагини саракка, пучагини пучакка ажратишдан бошлади. "Боғи Эрам"дан кўп гулу кўчат келтириб ўтқазди, пайвандбопларини билганича пайванд қилди, қуриган ёки бачки шох-бутоқлардан аямай воз кечди. Хуллас, келаси кўкламга қадар боғини яшнаган бир чаманга айлантирмагунча қўймади. Ўзиям шу мавсумдаёқ ундан сўраб, бундан суриштириб бинойидек соҳибкор бўлди-қолди.

Бу орада раис бувамизнинг кечмишномаси босмахонадан ялтирабгина китоб бўлиб чиқди. Яна қўша-қўша тақриз, яна мақта-мақта, яна "Боғи Эрам"да зиёфатлар.

Қўш китобнинг муҳтарам муаллифи сифатида раисимиз мамнуниятлар билан адибларнинг расмий рўйхатига ҳам тиркалди.

Воҳ дариғки, бу қўшалоқ қувончлар кўпга чўзилмади. Саратоннинг адоқларига бориб раис таппа тўшакка михланиб қолди. Айни шу фаслга номдош, на шоҳ, на гадоси чора топа билган совуқдан-совуқ бир дардга йўлиққан эди у. Муҳаррир ҳафта сайин қатнаб валинеъматининг аҳволидан хабар олиб турди. Сўнгги зиёратларидан бирида отаси ё бир оғаси бўлиб қолган бу одамнинг надомат аралаш айтган гаплари сира эсидан чиқмайди.

Давоми келгуси сонда.

14 феврал — Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллуд топган кун

Заҳириддин Муҳаммад Бобур воқеликни ниҳоятда нозик идрок этувчи, ҳис-ҳаяжон билан яшовчи, инсон руҳиятининг барча ҳолатларини илғаб олувчи, хотираси ўткир, мулоҳазалари чуқур, меҳри қайноқ, қаҳри қавий, таважжуҳ доираси бениҳоя кенг, виждонияти, орияти ғоят мустаҳкам сиймо бўлган. Бобурнинг Осиёдаги бошқа ҳукмдорлардан ижобий фарқ қилиши ҳақида бизда ҳам, хорижда ҳам кўп ёзганлар.

Бобурнинг ирфоний қарашлари унинг ижодиётида ҳам, «Бобурнома», «Аруз рисоласи», «Мубаййин», мактублари, ҳатто фармонларида ҳам акс этган. Бобурдаги орифлик илмга, ҳаётга, давлатга муносабатда рўйи рост кўринади. Маънавий баркамоллик, илм-маърифатга интилиш Бобур муножотларининг ҳам, Бобур пандларининг ҳам, Бобур фаолиятининг ҳам марказида турган.

«Ким бор анга илм — толиби илм керак...» деб бошланган рубоийдаги мақсад аён, изоҳ талаб қилмайди. Бобур шеъриятида инсон дилининг латифлиги, чеҳрасининг гўзаллиги, руҳий ҳолати таърифлари «ирфоннинг энг баланд мақоми маърифат ва энг хуштар(лазизроқ) ҳоли ирфондир» мезони билан чамаланса, ўлчанса дуруст бўлур эди.

Унинг ирфоний фикрлари кўпроқ рубоийларида берилади ва анъана талаблари ҳам, замона эҳтиёж ва тазйиқлари ҳам шахсий кечинмалари билан бирлашиб кетади. Бобур шеъриятида соғинч, руҳий исёнлар билан йўғрилган, ёддан чиқмас, юрак тубига чўкиб қоладиган ўкинч, армонлар, пандлар, насиҳатлар, ўтинчлар назм ипига тортилади, оҳорли тимсоллар яратилади; сержило бадиият унсурлари—санъатлар истифода этилади.

«Бобурнома»да Бобурнинг ҳар бир воқеа, ҳодиса, мулоқот, мусоҳабат моҳиятини юракдан ўтказишга мойиллигини уқса бўлади. Бу асарда аксар мисоллар, тафсиллар муаллифнинг эътиқоди, ирфоний таважжуҳини юзага чиқаради. Масалан: Ғазни кентларидан биридаги саловот айтгач тебранувчи мазор ҳақидаги, Исталиф шаҳридаги (Бобур ғоят хуш кўрган шаҳар) «Хожа се ёрон» чашмаси билан машҳур жойда чинор, балут ва арғувон дарахтининг (бошқа жойларда ўсмайдиган навъини) эктириши, халқ орасида мўътабар саналган уч азизнинг кароматн деб эътимод этилгани учун бу ерни жуда обод қилгани бежиз эмас.[1]

Суйима ҒАНИЕВА

ЭЪТИҚОД ВА ИРФОНИЙ ҚАРАШЛАР

Ҳиндолнинг туғилиши ва Моҳим бегим ҳамда Ҳазрати Волида (Қутлуғ Нигор хоним) тарбиясига берилишидаги тафсиллар—«Бу муносабат била Ҳиндол менга ҳам ини ва ҳам фарзанддир», деган эътирофими?!

926, муҳаррам ойи 22 чи куни (1519 йил 16 декабр) Кунар деган кентдаги норунжзор сайрида шаррос ёмғир қуйганда, Бобур ўзи билган тилсимни тўрт парча қоғозга ёздириб, тўрт томонга остириб қўяди. Ўша замоноқ ёмғир тўхтайди...

Шайбонийхонга қарши куч йиғиш учун Хуросонга бориб, қайтаётганида, бўласи Муҳаммад Мирзо Бобур изидан шиддат билан қувади. Бир чорбоғда беркинганида Бобурни танимай соқчилар сардори Дўст Сарипулий унга қилич солади. Бобурга ҳеч заҳмат етишмайди. Чунки, дейди у, «Мен бу дуони ўқуб эрдим, Тангри таоло бу мутаважжиҳ бўлган балони дафъ қилди», деб ёзади:

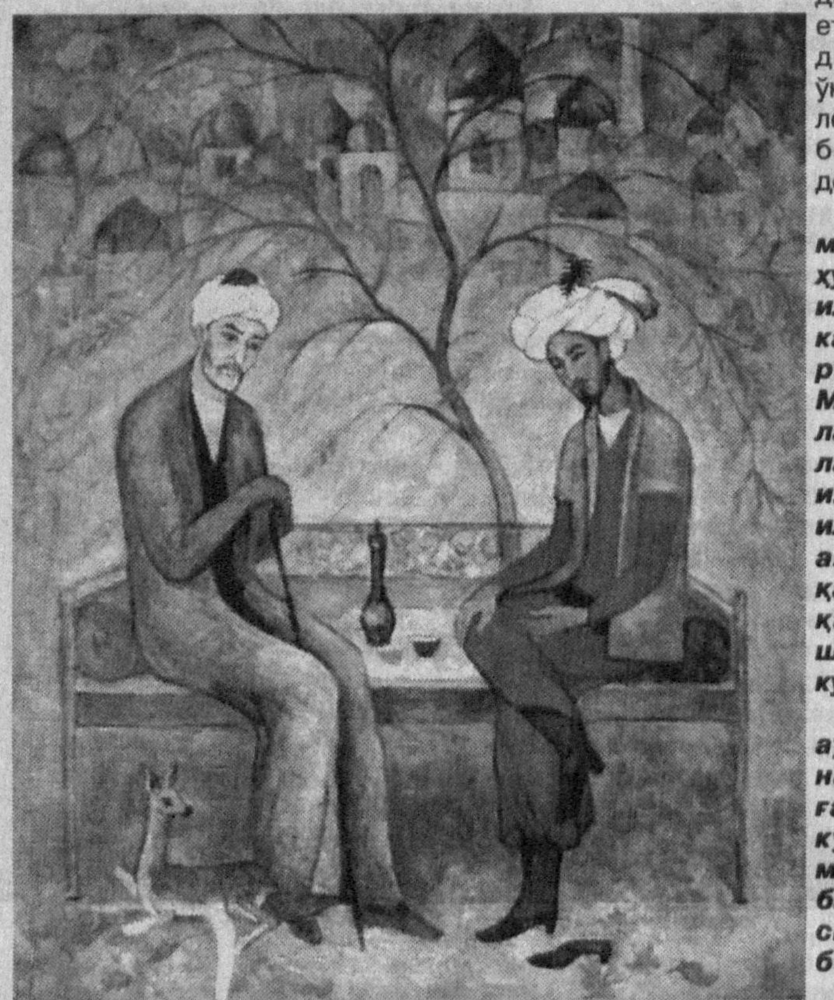

«Бисмиллаҳир-раҳмонир-раҳим. Оллоҳумма анта раббий, ла илаҳа илла анта таваккалту алайка ва анта раббул-аршил-азим. Машаоллоҳу кана ва ма лам яшаъ лам якун ва ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳил-алийил-азим. Ва инналлаҳа ала кулли шайин қадир. Ва инналлаҳа қад аҳата бикулли шайин илман ва аҳсо куллу шайин ададан.

Оллоҳумма инни аузу бика мин шарри нафси ва мин шарри ғайри ва мин шарри кулли зи шаррин ва мин шарри кули даббатин, анта оҳаз бинасиятиҳа, иннака раббил-аршил-азим».

(Таржимаси: «Меҳрибон ва раҳмли Оллоҳнинг номи бирлан. Эй Парвардигор, Сен менинг Раббимсен, Сендин ўзга Илоҳ йўқтур, Сенгагина умид қилурмен. Зеро, Сен улуғ Арш Раббисисен, Сен ҳоҳлағон иш бўлур, ҳоҳламағонинг бўлмас. Барча куч-қудрат фақат Ўзингдадур. Сен олий, буюкдурсен. Барча нимарсани илминг ила қамраб олурсен ва ҳар нимарсанинг ҳисобини жуда яхши билурсен».)

Эй Парвардигор, мен Сендин нафасимнинг ёмонлигидин, ўзгаларнинг ёмонлигидин, ҳар бир ёвуз ниятли кишилар ёмонлигидин ва қўл остингда бўлғон ҳар бир жонзотнинг ёмонлигидин паноҳ сўраймен. Зеро, Сен буюк Арш Раббисиндурсен».

Бобурнинг Хожа Аҳрорга эътимоди ҳам, эътиқоди ҳам ғоят баланд эди. Бобурнинг отаси Умаршайх илтимосига кўра унинг исмини «Заҳируддин Муҳаммад» деб Хожа Аҳрор қўйган эди.

Ватан тақдири, ўз қисматига оид машаққатлар гирдобида эканида толиққан Бобур намоз ўқиётиб, муножот чоғида уйқуга толади. Тушида Хожа Яҳъё ўғли Хожа Яъқуб оқ-қора тусли отда елиб келиб, мени Хожа Аҳрор юбордилар, подшоҳлик маснади сизга, фатҳ ва нусрат сиз саридур, дейди. Шу аснода Бобурнинг холаси Давлат Султон бегимнинг кўкалдоши етиб келади ва, Хожа Убайдуллоҳ тушимда Бобурни ҳузуримга келтир, маснад анга тааллуқ бўлубдур, дейди.

1528 йили Гвалиярда Бобур оғир иситмалаб қолади. 1 ойу 40 кун бу хасталикдан қутулиш ниятида «Волидия» таржимасини бошлайди ва таржимани тугатмасданоқ хасталик чекинади.

Яна бир таъсирли мисол: Санбал ҳукмдори Ҳумоюн қаттиқ бетоб бўлади. Уни Деҳлига келтирадилар. Бобур ҳозиқ, табибларни йиғади. Улар «Ушмундоқ дардларга дармон будурким, яхши нимарсаларни тасаддуқ қилмоқ керак, тоинки Тангри таоло сиҳҳат бергай...» дейдилар. Бобур «Муҳаммад Ҳумоюннинг мендин ўзга яхшироқ нимарсаси йўқ. Мен ўзум тасаддуқ бўлайин... Уч қатла бошидин ўврулуб, дедимким, ҳар не дардинг бор, мен кўтардим»

Гулбадан бегимда «Худоё, жон ўрнига жон бермоқ мумкин эрса, менким, Бобурмен, умри жонимни Ҳумоюнга бағишлайман... Шу куннинг ўзидаёқ жаннатмакон Ҳазратнинг тоблари қочиб қолди, Ҳумоюн подшоҳ эрса ўз бошларидан сув қуйиб, ташқарига чиқдилар», деб ёзади.

«Мубаййин»да Бобур эътиқоди диний йўналишда баён этилади. Ислом рукнлари ҳақида ёзар экан, Бобур ер-ерида фарзандлари Ҳумоюн ва Комрон мирзога панду насиҳатларини айтади. Булар ирфоний шеъриятнинг гўзал намуналаридир.

Бобурнинг ўғли Ҳумоюн ҳам ижодкор шахс бўлган. Мутрибийнинг «Нусхаи зебойи Жаҳонгир» тазкирасида келтирилишича, Ироқ подшоҳларидан бири «ғоят назокатли ва шарофатли бўлган, бир неча рисола мажмуъи»нинг нусхасини юборсангиз деган илтимос билан нома йўллаган эди. Бу Ҳумоюн подшоҳ қаламига мансуб тўрт рисола эди. «Фақир Абдуллохон китобхонасида кўрганман. Қўлёзмалар «муаллифнинг Шариф хатлари билан битилгандир», — деб ёзади Мутрибий. Булар:

1. Ислом ақидалари, имон шароитлари, мўминлик аҳком ва рукнлари ҳақида.
2. Илми нужум, юлдузлар сайри, ой ва қуёш манзиллари, тўрт фасл, ер куррасининг маърифати, иқлимлар ва расад боғлаш тариқлари ҳақида.
3. Мусиқа илми, 12 мақом, 21 шўъба, овоз ва усуллари ҳақида.
4. Шеър илми, аруз, қофия; бу фан мезонлари ва мушкилоти ҳақида.

Бу тўрт рисола хати гўзал котибга кўчиртирилиб, Ироққа жўнатилган эди.

Шу ўринда бобурий шаҳзодалардан Шоҳ Жаҳоннинг тўнғич ўғли Муҳаммад Доро Шукуҳ Бобур анъаналарини давом эттиргани, орифона асарлар ёзгани, Бобурнинг таржима соҳасидаги ишларини ҳам давом эттиргани ҳақида тўхталмоқ жоиздир. Шоҳ Жаҳон оғир хаста эканида давлат ишларини бошқариб турган Муҳаммад Доро Шукуҳ салтанат-тахт талашган биродарлари фитна-фужури, ўзаро низоларини боса олмаган. Унинг юрагида ижод шамчироғлари ёниқ бўлиб, ҳарбий ишлару ҳукмдорликка таважжуҳи бўлмаган.

1658 йили укаси Аврангзебнинг ҳийла ва хиёнатли хатти-ҳаракатлари натижасида Огра яқинидаги жангда Доро Шукуҳ мағлубиятга учрайди. Шоҳ Жаҳон ҳибсга олинади, укаси Муродбахш зиндонбанд этилади. Муҳаммад Доро Шукуҳ қочқин бўлиб, бир вақтлар ўзи ҳаётини сақлаб қолган Белужистон Султони Малик Жавондан паноҳ истаб боради. Лекин бу Султон хиёнат қилади. 1658 йил ўрталарида беморликдан заифлашган Шоҳ Жаҳонга Доро Шукуҳнинг кесилган бошини табақда киритадилар. Аврангзеб ўзининг қонхўрлиги, тошюраклигини намоён этиб, онаси Аржумандбону бегим(Мумтоз Маҳал)га оқ мармардан қурилган муҳташам Тожмаҳал мақбараси туфайли хазинани бўм-бўш қилиб қўйган отасидан ана шундай даҳшатли ўч олган эди.

Тарихга назар ташланса амин бўлинадики, шоҳлар келар экан, шоҳлар кетар экан. Қайси биридан яхши ном, бунёдкорлик обидалари, яхши асарлар қолар экан, қайсисидан эса қора кўланка, чўкик қабр қолар экан.

Муҳаммад Доро Шукуҳдан 10 номда ирфоний, тасаввуфий асарлар етиб келган.

1. «Сафинат ул-авлиё» — ирфоний адабиётнинг ёрқин намунаси. Қодирия, жунайдия, нақшбандия, кубравия, чиштия ва бошқа машойихи ва орифа, солиҳа аёллар ҳолатларига оид асар;
2. «Сакинат ул-авлиё» — Шайх Абдулқодир Гилоний, Минжу хулафолари маноқиблари;
3. «Ҳақнома» — ирфон ва тасаввуф масалаларига оид асар;
4. «Ҳасанот ул-орифийн» («Шатхиёт» ҳам дейилади) — Иброҳим Адҳам, Боязид Бистомий, Робия Адавия, Мансур Халлож шатхиётлари, уларнинг давомчилари ҳақида;
5. «Мажмаъ ул-баҳрайн» — исломий ва ҳинду мазҳабларидаги умумий ва ўзига хос жиҳатлар ҳақида(1185—1771-72 йили араб тилига таржима қилинган);
6. «Сирри Акбар» ё «Сирр ул-асрор» — 50 упанишоднинг санскритдан форсийга таржимаси;
7. Доро Шукуҳ девони. У қодирия тариқатига мансуб бўлгани учун «Қодирий» тахаллусини олган. Огра китобхонасида сақланаётган девонда 133 ғазал ва 28 рубоий жамланган. Доро Шукуҳ шеърлари сўфиёна ва орифона мазмунда ёзилган дейилади «Суҳуфи Иброҳим» тазкирасида. Девон Машҳадда 1944 йили нашр қилинган;
8. Ирфоний номалар. Ўз замондошларига тасаввуф масалалари бўйича (савол-жавоб хатлар) санскрит ва форс тилларидаги номалар мажмуаси;
9. «Тариқат ул-ҳақиқат» («Маориф» ҳам дейилади) — муқаддима ва 3 манзил, ҳар бири яна 30 манзилларга бўлинган бу рисолада тариқатнинг турли босқичлари ёритилади. Унда Саъдий, Амир Хусрав ва Жомий шеърлари келтирилади;
10. Саволу жавоб рисоласи. «Муҳокама» — суҳбатлашиш деб ҳам юритилади. Муҳаммад Доро Шукуҳнинг ҳинд фуқароларидан Бобо Лол Досга ҳинду мазҳаблар, ҳинд фалсафаси хусусидаги саволлари ва олган жавобларидан иборат. Рисолада Жалолиддин Румий, Низомий, Ҳофиз ва бошқа шоирларнинг шеърлари келтирилган.

Муҳаммад Доро Шукуҳ 60 минг байтдан иборат санскритда ёзилган «Жўг» таркибидаги баъзи ҳикоятларни ҳам таржима қилганлиги ҳақида маълумотлар бор.

Кўринадики, Муҳаммад Доро Шукуҳ улуғ аждоди Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг, бобоси Акбаршоҳнинг ирфоний қарашларини давом эттирган ва уларнинг ҳинд тили, маданияти ҳамда қадриятларига ҳурматда бўлиш анъаналарини ривожлантирган.

НАШРИЁТЛАР ТУҲФАСИ

Шоҳона камтарлик, шоирона юксаклик каби хислатлари учун ҳам ҳазрат Заҳириддин Бобурга орадан беш асрдан зиёд вақт ўтса ҳамки, қайта-қайта талпинаверамиз. Ҳар гал «Бобурнома»ни ўқиганимизда, унинг беғубор нафасини яқиндан ҳис этамиз. Эҳтимол, бу бир вужудга мужассам бўлган эзгу фазилатнинг бисёрлиги сабабдир.

Ҳазрат Бобур ижодий меросига республикамиздаги нашрлар ҳам такрор ва такрор мурожаат қилишмоқда. Жумладан, биргина «Шарқ» нашриётининг ўзи жорий йил ичида шоир ҳаёти ва ижодига даҳлдор уч китоб чоп этишни мўлжалламоқда.

Қамчибек Кенжанинг «Бобур ва бошқа буюклар изидан», Сайфиддин Жалилнинг «Бобур ҳақида ўйлар», шунингдек, русийзабон ўқувчилар учун «Бобур. Избранные стихотворения» сингари китоблар шундай туҳфалар сирасидандир.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти эса Муҳаммад Бобурнинг ғазалларидан туркумланган «Бори элға яхшилиғ қилғилким» номли лирик тўпламини адабиёт ихлосмандларига ҳавола этмоқда.

Ёш авлодни адабий мерос, маънавий-аҳлоқий анъаналар билан таништириб борувчи «Чўлпон» нашриёти бу сафар Бобурнинг ижодини болаларга янгича талқинда етказмоқчи. «Бобурнома» асаридан жой олган «Ҳо, дарвеш» ривоятини алоҳида китобча кўринишда чоп этиб, шу тахлит ёш ўқучиларни мемуар асарнинг руҳиятига олиб кириш ниятида.

Журналларни варақлаганда...

«Шарқ юлдузи» журналининг 2005 йил, тўртинчи фасли нашрдан чиқди

Журналнинг мазкур фасли Ўзбекистон халқ шоири Александр Файнбергнинг Ватанга чин, самимий эҳтироми ифодаланган «Азиз шаҳрим, зангори макон» мақоласи билан очилади. Қуйидаги ҳароратли сатрлар шоирнинг қалб кечинмаларини ғоят жозибали акс эттирган:

Азиз шаҳрим, зангори макон.
Илк табассум, биринчи кўз ёш.
Пешайвоним узра бу замон,
Яшнаб турар яшил новда — ёш.

«Назм» рукнида сиз Ўзбекистон халқ шоири Ҳалима Худойбердиеванинг «Кўнгилларнинг титроғидан изланг мени» деб номланган янги туркумини, шунингдек, Қамбар ота, Яҳё Тоға ва Икром Искандарнинг шеърларини ўқийсиз. Яна шеърият мухлислари «Мушоира этади давом...» рукни остида бир қатор шоирларнинг асарлари билан танишадилар.

Журналнинг ушбу сонидаги Рисолат Ҳайдарованинг «Мағрура» қиссаси, улуғ рус адиби Иван Буниннинг икки ҳикояси таржимаси наср ихлосмандларига манзур бўлади, деб ўйлаймиз. «Бу ишқ сиррин китоб этдинг...» рукнидаги Атойининг бир жуфт ғазали, «Улуғимсан, Ватаним» рукнида эса Машраб Бобоевнинг «Ўзбекистон» шеъри, «Болалар дунёси»да атоқли шоир Қудрат Ҳикмат ижодидан намуналар берилган. Бу гал «Булоқ кўз очди» рукнида ёш шоира Мусаллам Умированинг машқлари билан танишасиз.

Адабиётшунослар Қозоқбой Йўлдошев ва Шоҳида Каримованинг мақолаларида таниқли адиблар Эркин Самандар, Жуманиёз Жаббоࡠров ижодлари ҳақида сўз юритилади. Тадқиқотчи Ф.Тўлабоеванинг «Миртемирнинг дастлабки таржимаси» мақоласи кўпчилик мухлисларда қизиқиш уйғотиши тайин. Мақолада атоқли шоиримизнинг буюк рус ёзувчиси Достоевскийнинг «Ўлик уйдан хабарлар» романи таржимаси таҳлил этилган. Адабий ва маънавий меросимиз тадқиқига бағишланган Ш.Ҳайитов ва Д.Салоҳийнинг мақолалари ҳам журналнинг ушбу сони мундарижасини бойитган.

"СЎЗУМНИ ЎҚУБ АНГЛАҒАЙСЕН ЎЗУМНИ..."

Бобур даври ва Андижон маданий муҳити

Боши биринчи бетда.

Айниқса, Мирзо Улуғбек даврида Самарқанд ва Андижон муносабатларида янада ижобий ўзгаришлар рўй беради. Улуғбекнинг ишончли амирларидан Абул-Лайс Андижон ҳокими этиб тайинлангач, маданий-маънавий ҳаёт жонланиб, осойишталик ҳар жабҳада ўз самараларини кўрсата бошлаган. Таниқли фузалою уламолар самарали фаолият олиб борганлар.

Бобур Мирзонинг отаси Умаршайх Мирзо ҳокимлиги даврига келиб эса ана шу ўзига хос тараққиёт янги босқичга кўтарилган. Чунончи, "Бобурнома"да қайд этилганидек, Умаршайх Мирзо Хожа Убайдуллоҳ Аҳрорга мурид бўлиб, у улуғ зотнинг кўп бора суҳбатларига мушарраф бўлган. Хожа Аҳрори Валий бир неча бор Андижонда бўлган. Эҳтимол ана шу пири-муршидликнинг самараси ўларок Умаршайх Мирзо эътиқоди мустаҳкам, Қуръони Каримни ёд олган, кўплаб тарихий китоблар, жангномаларни севиб ўқийдиган ҳукмдор сифатида танилган. Бу эса ёш Бобур Мирзонинг тарбияси учун муҳим бўлган ўзига хос маънавий муҳит эди.

Ёш Бобурнинг пири ҳам Хожа Аҳрори Валий муридларидан бўлмиш Хожа (Абдуллоҳ) Мавлонои Қози бўлиб, у зотнинг насаблари пайғамбаримиз (с.а.в.) авлодларидан Шайх Бурҳониддин Қилич ва Султон (Санжар) Иликка туташади. Меҳнаткаш халқнинг турмуш тарзида, сарой ҳаётида, умуман, маданий-маънавий тараққиётда мана шу улуғ пиру устозларнинг таъсири катта бўлган. Уларнинг ислом дини маънавиятига асосланган ғоявий йўл-йўриқлари, ўгитлари фавқулодда муҳим аҳамият касб этган. Умаршайх ва Бобур даврида Бурҳониддин Марғинонийнинг "Ҳидоя" асари давлат ишлари ва маънавий ҳаётда қонун-қўлланма бўлиб, хаттотлар томонидан ундан кўчирмалар қилинган. XVI аср бошларида эса машҳур олим Муҳаммад ал-Қози (Муҳаммад Бурҳониддин бинни Муҳаммад Ризо) Самарқанддан Андижонга кўчиб келган ва бу ерда муқим яшаб, "Силсилат-ил орифин" ва "Тазкират-ис содиқин" каби асарлар ёзгани маълум. Бу китоблар ислом одоб ва ахлоқи масалаларига бағишланган. Бобурнинг холаваччаси Мирзо Ҳайдар ("Тарихи Рашидий" муаллифи) у зотнинг муриди бўлган. Манбаларда Хожа Аҳрори Валий бетоб бўлганларида Муҳаммад ал-Қози даволагани ҳам айтилади.

Баҳоуддин Нақшбанд сулукининг йирик вакилларидан улуғ мутасаввуф олим Саид Аҳмад Жалолиддин Косоний (Ҳазрати Али ва Биби Фотима авлодларидан) «Маҳдуми Аъзам» номи билан машҳур бўлган (1461-1542 йиллар). Бобур уни ўзига пир ҳисоблаган. Косоний Андижонга кўчиб келиб бир неча йил яшаган. Шаҳарда ҳозиргача ҳам «Маҳдуми Аъзам маҳалласи» бор (у киши қурдирган масжид эса шўролар даврида йўқ қилинган). Бобур Мирзо Ҳиндистондан ҳам ўз пирини йўқлаб турган. Ҳасан Хожа Нисорий «Музаккири аҳбоб («Дўстлар ёдномаси») асарида ёзишича, Бобур Ҳиндистондан бир бўлак олтин қуймасини бир рубоийси билан қўшиб пирига юборган экан...

Зайниддин Восифийнинг «Бадоеъ-ул вақоеъ» асарида Андижон маънавий ҳаётида ёрқин из қолдирган улуғлардан Мавлоно Камолиддин Шайх Ҳусайн ҳақида сўз боради. Асли ҳиротлик бўлиб Абдураҳмон Жомий билан бирга ўқиган бу етук олим XV асрнинг 60-йилларида Абусаид Мирзо тавсияси билан Андижонга юборилган ва Умаршайх Мирзо саройида хизматда бўлган. Андижон аркининг жануби-шарқида 1930 йилга қадар ҳам Мавлоно Шайх Ҳусайн номида катта мадраса мавжуд эди. Таниқли физик олим Ҳусан Ниёзий ушбу мадрасада таълим олган...

Умаршайх Мирзо даврида Андижонда ўтган яна бир улуғ зот Бобо Таваккул Лангарийдир. «Бобурнома»да тилга олиб ўтилган бу зот ҳам улуғ шайх — сўфийлар ва қаландарларнинг пири бўлган. Ўша даврда Андижонда камол топиб Ҳиротга келиб қолган ва «Андижоний» тахаллуси билан донг таратган тассаввуф олимлардан яна бири Саид Шамсиддин Муҳаммад «Мир Сарбараҳна»дир. Хондамирнинг ёзишича, у Алишер Навоий хизматида бўлган. Навоий «Мажолис-ун нафоис»да Ҳиротда донолиги, хушфеъллиги жиҳатидан барчанинг ҳурматини қозонган бу зотнинг фазилатларини қайд этган. Хондамир у кишига «сўзлари ширин ва маъноли, ҳикоятлари гўзал, суҳбатлари ғаройибдур», деб таъриф беради. Шу жиҳатдан Султон Ҳусайн Бойқаро назарига ҳам тушган, ғазаллар битган. У зот 1493 йили Ҳиротда вафот қилган бўлса ҳам Андижоннинг Бобур тилга олиб ўтган «Қўш тегирмон» мавзеидаги қабристонда бир қадимий қабр халқ хотирасида Шамсиддин Сарбараҳна номи билан сақланиб келади.

Шу тариқа Андижон XV асрнинг иккинчи ярми ва XVI аср бошларида Фарғона мулкининг бош шаҳри сифатида маданий ва маънавий тараққиётда Мовароуннаҳрдаги эътиборли шаҳарлар қаторида турган. Афсуски, шу чоққача Андижоннинг бу борадаги ўзига хос мавқеи етарли даражада тадқиқ этилмаган эди.

Алишер Навоий «Мажолис ун-нафоис» асарида ўша даврда Андижонда яшаб ўтган таниқли шоирлардан Мавлоно Сафоий Андижонийнинг гўзал мисраларидан намуна келтиради. Бундай шоирлардан яна бири Мавлоно Юсуф Андижоний эди. Улуғ шоир Самарқандга келганидан хабар топгач, Андижоний ҳам Самарқандга бориб ҳазрат Навоий билан учрашган. «Фақирдан ўзга киши унинг шеъридан сўз айта олмас эрди», деб ёзади Навоий ва уни суҳбати ширин, аруз қоидаларини яхши ўзлаштирган иқтидорли шоир сифатида таърифлайди. Бобур Халқаро илмий экспедицияси аъзолари Ҳиротда бўлганида Абдураҳмон Жомий турбатининг жануб томонида Юсуф Андижоний қабрини ҳам зиёрат қилишган эди.

Ҳасанхожа Нисорийнинг «Музаккири аҳбоб» асарида тилга олинган ва Бобур Мирзонинг Андижондалик вақтида сарой хизматида бўлган Мавлоно Муҳаммад Али Махдуми Аъзам муридларидан ҳисобланиб «халқни ҳақ йўлига тарғиб қилган». У Нақшбандия сулукининг камолга етган зотларидан бўлиш билан бирга шеър ва ғазаллар ҳам битган. Бундай олим ва шеъриятга ихлоси баланд эътиборли кишилардан кўпчилиги Бобур Мирзога Ҳиндистонда ҳам дўст, маслаҳатгўй ва ҳамроҳ бўлишган. Улардан бири — амир Хожа Калонбек кўп йиллар Бобур хизматида юриб, унинг маслаҳатгўйларидан бўлганди. Кейинчалик у Ҳиндистон ҳавоси ёқмагани сабаб Кобулга қайтишга ижозат сўраган. Бобур аввалига кўнмаган, кейин ноилож рози бўлган. Хожа кетар чоғи форс тилида «Агар Синддан саломат кетсам, яна бу диёрни қайта ҳавас қилсам юзим қаро бўлсин», деган мазмунда икки мисра ёзиб деворга ёпиштириб кетган. Бобур буни ўқиб малол олган ва жавобан ушбу рубоийни ёзган:

Юз шукр дегил Бобурки
карими Ғаффор,
Берди сенга Синду,
Ҳинду мулки диёр.
Иссиқлигига гар санга
йўқдур тоқат,
Совуқ юзини кўрай десанг
Ғазни бор.

Бобур Мирзонинг аркони давлати эҳтиромида бўлган улуғ зотлардан яна бири шоир Мавлоно Фозил Андижоний ҳам Ҳиндистонда Бобур Мирзо билан бирга бўлган. Мирзо Иброҳим Жоний эса Бобурнинг андижонлик амирларидан бири эди. У ҳам шеърлар ёзган. Ҳасан Хожа Нисорий тазкирасида келтирилишича, Иброҳим Жоний нима сабабдандир Бобур Мирзо эътиборидан четда қолиб, Ҳиротга йўл олган ва Бобурга қуйидаги матлаъни юборган:

Ёрга жон чекдим ва лекин
ёр жони бўлмадим,
Айладим азми Ҳири,
чун Андижоний бўлмадим.

Бундан хабар топган Бобур Мирзо дарҳол Иброҳим Жоний ортидан одам юбориб, йўлдан қайтарган ва амирлар орасида, гўё узр сўрагандек, уни сарполар билан сийлаган...

Муҳаммад Шариф Садр, Мавлоно Сулаймоний каби шоирлар ҳам Бобур Мирзо хизматида бўлишган. Бундан ташқари, манбаларда «Мажолис-ун нафоис»да тилга олинган андижонлик шоир Муҳаммад Муаммоийнинг Шерозга бориб, Ҳофиз Шерозий қабрига гумбаз қурдиргани, Бобур Мирзо Ҳиротга борганида эса уни Шерозга таклиф қилгани ҳам айтилади. Ўз даврида Бобур Мирзо эътиборини тортган ва унинг хизматида бўлиб ўзига хос адабий муҳитни ташкил этган бундай сиймолар жуда кўп. Улар яратган илмий ва адабий жараён Бобурнинг подшоҳ бўлиш билан бирга, забардаст шоир ва серқирра олим бўлиб етишуви ҳамда маънавий камолотига ҳар тарафлама ижобий таъсир кўрсатган.

Турли мажлис-анжуманлар, олим ва шоирлар давраси, масжид-мадрасаларда нутқ маданияти, воизлик санъати, зийраклик ва хуштабиатлилик катта эътибор топган. Илмий-адабий мунозараларда «илмий маъоний» деб аталмиш махсус қоида-тартиб амал қилинса, шариат ва тариқат тартиблари ҳақидаги мунозарали суҳбатларда «илми калом» (илмий-мантиқий далиллаш қоидаси)-га риоя қилинган. Бу мавзуда махсус асарлар яратилгани ҳам маълум. Зайниддин Восифийнинг машҳур «Бадое-ул вақоеъ» асари ўша давр зиёлиларининг маданий ва маънавий савиясини намоён этувчи ўзига хос ойнадир.

Одоб илоҳий нурдан
бўлган тождир,
Уни бошга кийиб, қаерга борсанг
кам бўлмайсан, —

деб ёзади Зайниддин Восифий. Шайх Саъдийнинг «Гулистон» номли машҳур дидактик асари 1490 ва 1497 йилларда икки марта кўчирилиб, ундан зарур нусхалар тайёрлангани ҳам фикримизни тасдиқлайди.

Умаршайх ва Бобур Мирзо даврида Фарғона мулкида маданият ва маънавият билан бирга ҳунармандчилик ҳам кенг ривожланган. Бобур Андижонга таъриф берар экан, «Қалъанинг (шаҳарнинг) гирдо-гирди тамом маҳаллоттур», деб ёзади. Чунончи, Кўнчилик, Кигизчилик, Читгарлик, Дегрезлик, Жебачи каби қатор маҳаллалар шаҳар қалъа деворининг ташқарисида жойлашган. Улардан айримларининг номи ҳозиргача ҳам сақланиб қолган. Усти ёпиқ тим-бозорлар ва гузарлар ҳамиша гавжум бўлган. Гузарлар асосий кўчаларнинг кесишган жойларида бунёд этилиб, бир неча маҳаллаларни бирлаштирувчи бу жойларда баққоллик дўконлари ҳам бўлган. Жамоат тўпланадиган бундай жойларда турфа хабарлар махсус жарчилар томонидан тарқатилган. Афсуски, шаҳарларимиз тарихининг бу жиҳатлари этнографик кўламда яхши ўрганилмаган.

Темурийзода Умаршайх ва Бобур Мирзолар даврида равнақ топган илм-фан ва маънавий-маданий муҳит мўғул истилоси даврида тўхтаб қолган буюк Уйғониш жараёни соҳибқирон Амир Темур ва темурийлар замонида Мовароуннаҳрнинг барча шаҳарларида бўлгани каби Фарғона мулкида ҳам давом этганини кўрсатади.

Бизнинг бугунги кундаги бурчимиз мозий қатламларида ётган ана шу маданият изларини ўрганиш билан бирга олис ўтмишдан нур сочиб турган аждодларимиз шавкатига муносиб ворис бўлмоқликдир. Бунинг учун онгу шууримизни ғуборлардан поклаб виждон даъватига қулоқ тутмоғимиз зарур. Зотан, аждодлари улуғлигини, улар рўёбга чиқарган буюк ишларни унутмаган ва умр дафтарини эзгулик билан безай олган авлодларгина ўзини ватанпарвар дея атамоққа ҳақлидир.

Улуғ бобомиз Бобур Мирзонинг маънавий васиятлари бизни мана шу бурчга зиммадор этади.

Зокиржон МАШРАБОВ,
Бобур халқаро жамғармаси раиси,
Сайфиддин ЖАЛИЛОВ,
тарих фанлари номзоди

ҚЎҒИРЧОҚ ТЕАТРИ

фақат болалар учун эмас

Ҳар бир театр фестивалидан ўзига хос янги асарлар, янги ифода воситалари, янги-янги ижро анъаналарини кутамиз. Бухоро шаҳрида ўтган республика қўғирчоқ театрларининг анъанавий еттинчи фестивали ҳам бундан мустасно бўлмади.

Қўғирчоқ театрининг бошқа театр турларидан ажралиб турадиган хусусиятлари талайгина. Унинг аниқ томошабини, кўп ҳолларда белгиланган репертуари бор. Ривожланиб бораётган техника асрида ёш болалар, ўсмирлар, балоғат ёшидаги ва ниҳоят катталар учун мўлжалланган спектаклларнинг ҳар бирини томошабин гуруҳидан келиб чиққан ҳолда қизиқарли саҳналаштириш, уларни телевидение, радио, компютер ўйинлари, дискотекалардан ўзига жалб эта олиш осон иш эмас. Мазкур фестивал ушбу

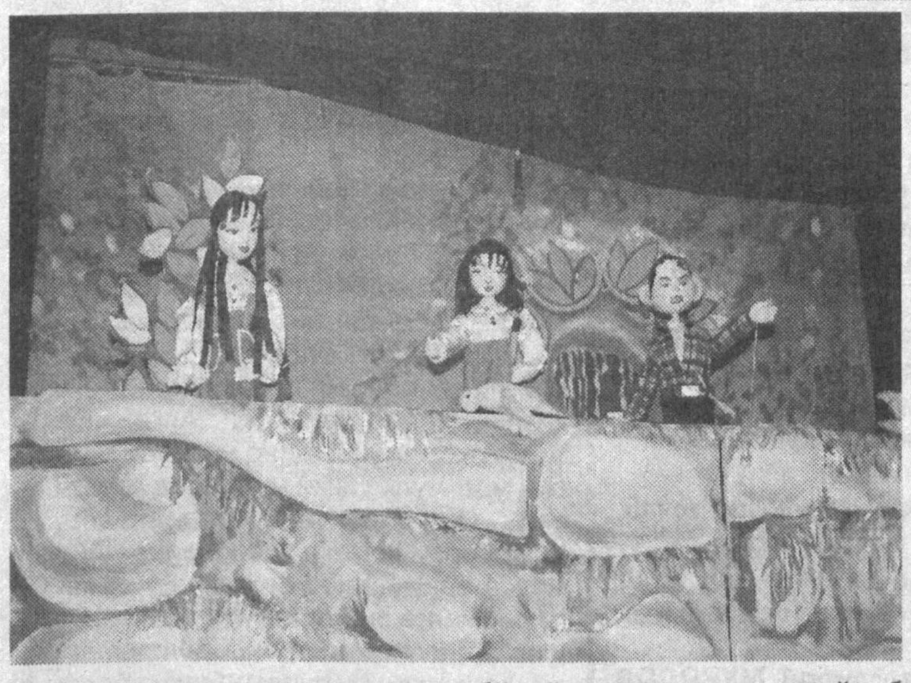

санъат турида ҳам юқори профессионализм ва рақобатбардош спектакллар зарурлигини яна бир карра тасдиқлади.

Фестивал жараёнида энг яхши спектакллар номинацияси бўйича биринчи ўринни олган Самарқанд вилоят қўғирчоқ театрининг «Тошкесаклар мамлакатида» (Кавсар Турдиева асари) спектакли режиссёр Шаҳодат Усмонова томонидан одатий парда ортида ҳаракатланувчи қўғирчоқлар орқали жонлантирилган. Бу спектакл қўғирчоқ театрида рассомнинг ўрни нақадар аҳамиятли эканлигини яна бир бор исботлади. Рассом Н.Султонов инсонлар орасидаги меҳр-оқибат туйғуларини кўрсатиш йўлида катта маҳорат кўрсатган. Саҳнада жонланмаган нарсанинг ўзи йўқ. Тошдан тортиб дарахтларгача, инсон қиёфасидаги қўғирчоқдан тортиб жонсиз предметгача — барча-барчасининг ўз шакли-шамойили, характерли жиҳати, ифодавий элементи бор. Энг асосийси, драматург замонавий бола — Толиб орқали томошабинни эртаклар оламига етаклайди.

Шу ўринда спектаклда чўзилиб кетган саҳналар, натуралистик батафсиллик намоён бўлган эпизодлар борлигини, баъзи ўринларда саҳна безагининг қўғирчоқлар ҳаракатига тўсиқ бўлаётганлигини ҳам айтиб ўтиш лозим.

Иккинчи ўрин Бухоро давлат қўғирчоқ театрининг «Юлдузлар нур сочганда» спектаклига берилди. Бу ерда кўзимиз ўрганиб қолган чодир-ширмадан четланилган. Воқеа саҳнада табиий талқин этилган. Саҳналаштирувчи рассом — Э.Жўраев. Томошабин кўз ўнгида миллий қадриятларимиз, анъана ва урф-одатларимиз намоён бўлади. Спектаклнинг жонли, миллий мусиқа оҳанглари жўрлиги остида ўйналиши ўзгача таровaт бахш этади ва анъанавий ўзбек қўғирчоқ спектакллари услубини эсга солади. Бироқ спектаклнинг илк саҳналари орқада ўтирган томошабинларга кўринмаётгани инобатга олинса ва саҳна шунга мослаб ишланса айни муддао бўларди.

Учинчи ўринни олган Республика қўғирчоқ театрининг М.Ашурова муаллифлиги ва режиссёрлиги остида саҳналаштирилган «Сеҳрланган шаҳзода» спектаклини рус гуруҳи актёрлари одатий чодир ортида кўрсатдилар. В.Сагадеева ишлаган қўғирчоқлар ва М.Зайнутдинова яратган ихчам ва тезда ўзгарувчи сценография спектаклга ўзгача руҳ берган. Мазкур томоша кўпроқ режиссёрлик эмас, балки актёрлик спектакли бўлганлигини алоҳида таъкидлаш ўринли. Айнан шу спектаклда қўғирчоқ театри актёрининг характер яратишдаги маҳорати, овоз диапаозонларининг образ руҳиятига қараб ўзгариши, қўғирчоқларни ишлатишдаги маҳорати ўз ифодасини топган. В.Юсупова ижросидаги Табиат париси спектакл руҳига ҳамоҳанг жонланди. Юқори театр эстетикаси намоён бўлган спектаклда чироқлар, мусиқа, овоз эффектлари, орқа фоннинг ишлатилиши, умуман, барча декорациядан ҳаёт нафаси уфуриб турди.

Энг яхши режиссёрлик иши деб топилган Қашқадарё вилоят қўғирчоқ театри режиссёри Ғ.Ҳамроевнинг «Мешполвон» спектакли ширмадан узоқлашган ҳолда, кўпроқ актёрларнинг қора ридо кийиб қўғирчоқларни ҳаракатга келтиришлари натижасида юзага келган. Ёш режиссёр қўғирчоқ театрида актёрларнинг очиқ планшетли қўғирчоқлар билан ўйнашлари тарафдори. Асарни кўриб режиссёрнинг ўзига хос услубий изланишлари гувоҳи бўлдим. Бахши образи спектаклга миллий руҳ олиб кирган. Саҳнанинг бир четида пўстин чодир шаклида тортилган, дарчасидан баъзи-баъзида қўғирчоқларнинг боши кўринади. Аравани эслатувчи мазкур қурилма доимо ҳаракатда, қаҳрамонларнинг бир жойдан иккинчи жойга кўчишларида кўмаклашади. Албатта, А.Обиджон қаламига мансуб бу асар қўғирчоқ театрига бироз оғирлик қилган. Кўп ўринларда гап кўпайиб кетган. Қўғирчоқлар кичкина планшетли қилиб ишланганлиги туфайли залда орқа ўриндиқларда ўтирган томошабин кимлар саҳнада ҳаракат қилаётганлигини унча англай олмайди. Балки мазкур спектаклни кўрсатишда бироз қия кўтарилган саҳнада ёки майдонда ярим айлана атрофида ўйнаш, ёинки томоша залидаги курсилар тепаликка қараб кўтарилган бўлиши керакдир. Хуллас, бу спектакл алоҳида саҳна, томоша залини талаб қилади.

Андижон вилоят «Лола» қўғирчоқ театрининг «Довюрак Манук!» эртаги алоҳида баҳога сазовор бўлди. Томоша рассоми А.Жабборова энг яхши рассомлик иши учун тақдирланди. Спектаклда иккита профессионал актёрдан ташқари, барча ижрочилар ҳаваскор актёрлар бўлиб, ўз ролларини яхши бажардилар. Мана шу мисолнинг ўзиёқ агар тажрибали режиссёр ва юқори малакали актёрлар бўлса, ёш кадрларни тайёрлаш масаласи муаммо эмаслигини кўрсатди. Бошқа театрлар фаолиятида ҳам айнан тажрибали актёрлар етишмаслиги кўп таъкидланганди. Саҳналаштирувчи режиссёр бошчилигида рассом А.Жабборова ва қўғирчоқ устаси Б.Лебедев, чевар О.Лебедева кавказ халқларига хос миллий колоритни, миллий характерни, индивидуал хусусиятларни бера олганлар.

Фестивалда намойиш этилган спектакллар бизни бир қатор хулосалар қилишга ундади. Аввало қўғирчоқ театрининг томошабини қайси ёшда бўлиши керак, деган саволга бархам бериш вақти келди. Қўғирчоқ театри бугун кўрувчиларнинг ёш категорияси чегараланмаган спектакллар яратиш имкониятига ҳам эга бўлиши даркор. Гап фақат шу имкониятларни илғай билишда. Аввалги семинар-кенгашда кўп маротаба қайд этилган ва қўғирчоқ театри специфкасининг бузилишига сабаб бўлган актёрларнинг жонли чиқишлари қисқартирилгани яққол кўринди. Баъзи спектаклларда ўзбек анъанавий қўғирчоқ театрига хос бўлган созандалар жўрлигини, корфармон иштирокини кузатдик. Бу томоша руҳиятига ижобий таъсир этди ва томошабинни жалб этишга яхши хизмат қилди.

Қолаверса, саҳналаштирувчи режиссёрлар қўғирчоқ театрида нафақат анъанавий чодир (ширма)дан фойдаландилар, шу билан бир қаторда просцениумда планшетли қўғирчоқлар билан ўйнаш, чироқлар ёрдамида жонсиз предмет ва анжомларни тирилтириш, саҳна маконини кенгайтиришга уриндилар ҳам.

Қўғирчоқ театрининг энг асосий қуроли бўлган қўғирчоқлар ҳаракат қиладиган маконни жонлантирувчи рассом, уларга жон бағишловчи қўғирчоқ усталарининг ўрни алоҳида эканлиги яққол кўзга ташланди. Зеро, мазкур фестивалга олиб келинган кўп қўғирчоқлар ўз индивидуал характерига эга эмас, болалар ўйинчоғидан фарқ қилмайди. Сабаби, жуда кам театрларда саҳналаштирувчи рассом қўғирчоқларнинг эскизини қилиб беради, аниқроқ айтганда, уларни ясовчи уста қўғирчоқларнинг характери, қиёфаси, тузилишини белгилайди.

Мазкур фестивалда ҳам қўғирчоқ театрининг энг катта муаммоларидан бири — қўғирчоқ театрида ёш профессионал актёрларнинг камлиги, борларида ҳам маҳоратнинг етишмаслиги кузатилди. Деярли барча вилоят театрларида бир-икки мунтазам ишлаб турган профессионал актёрлардан ташқари барча қатнашчилар ҳаваскорлар. Улар ўйнатаётган қўғирчоқлар дўкондаги оддий қўғирчоқлардан фарқ қилмайди, ёдланган матнни оддий такрорлашдан нарига ўтолмайдилар. Баъзида спектаклда ким гапираётганлигини билмай қоласан киши.

Қўғирчоқ театри жамиятимизнинг келажаги бўлган болажонларимизнинг руҳий оламини бойитишда, тасаввурларини кенгайтиришда, ҳаёт йўлларида учраб турувчи яхшилик ва ёмонликни англашда кўмаклашувчи санъат тури. Бинобарин, бу театр турини тўғри ривожлантириш жамият тараққиёти учун хизмат қилади.

Сарвиноз ҚОДИРОВА

НУР ШАРҚДАНДИР

Ўзбекистон Консерваториясининг катта залида одатдан ташқари бир кеча бўлиб ўтди. Консерватория ҳамда Миллий рассомлик ва дизайн институти ўқитувчилари, талабалари — мусиқачилар, дизайнерлар, рассомлар ижоди бирлашди. Томошага келганлар фойеда рангтасвир асарларни мириқиб кўрдилар, замонавий либослар коллекцияси, ўзбек сўзаналари жилосидан баҳраманд бўлдилар, ўзбек миллий созларини ясовчи усталар билан суҳбатлашдилар.

Симфоник мусиқа классик асарни юксак профессионал савияда ижро этиш орқали тингловчига эстетик завқ берган ҳолда, шубҳасиз, унинг руҳиятига чуқур таъсир этади. Шу сабабли ҳам «Диалог» лойиҳасининг муаллифлари (Гулсара Бобожонова, Дилора Муродова, Адиба Шарипова) томошабинлар залга киргунларига қадар кўтаринки кайфият яратиш йўлида изландилар. Лойиҳага лотинча «Ex orient lux» — «Нур Шарқдандур» ибораси шиор қилиб олинди.

Ёш иқтидорли рассом Олга Белогужева Шарқ ва Ғарб маданиятини бирлаштирувчи рамзий ғояни ифодалаган инсталляция асарини ана шу шиор билан номлади. Асар бир вақтнинг ўзида ҳам театр декорациясини, ҳам япон боғини эслатади.

Доцент В.Чурсина раҳбарлигидаги дизайнчи талабалар либослар коллекциясини тақдим этдилар. Масалан, Артём Дробишев «Пилигрим» деб номланган авангард услубидаги коллекцияда қўлда бўялган матолар орқали Шарқнинг бадиий қиёфасини яратган бўлса, «Беқасам» либослар мажмуи муаллифи Саида Ташланова анъанавий ўзбек матоси асосида замонавий услубда асар ишлаган. «Оп-арт» номли либослар муаллифи Жамила Зокирова коллекцияси оқ ва қора матолар контрастлиги асосига қурилган.

Гулнора ва Динара Ҳакимовалар ҳамда Анна Илюхинадан иборат рассом-моделерлар ижодий гуруҳи анъанавий сўзана мотивлари асосида гўзал либослар яратганлар.

Ёш дизайнерлар ижоди шарқ анъаналарини оригинал талқин этгани ва уни замонавий моданинг ғарбона йўналиши билан уйғунлаштира олгани билан диққатга сазовордир.

Рассом Максим Воронов асарлари моҳирона ижроси ва услубий йўналишининг хилма-хиллиги билан ажралиб туради. Унинг реалистик услубда ишланган Ўзбекистоннинг архитектура пейзажлари мухлисларга, айниқса, яқин. М.Воронов гулли натюрмортларни ўзига хос ифодали ишлаши билан ҳам диққатни тортади.

Шунингдек, Эркин Раҳматовнинг «Оила», Ҳикматхон Салоҳиддинованинг «Буюк ипак йўли» ҳайкаллари ҳам шаклнинг пластиклиги, қиёфаларнинг ифодавийлиги билан қизиқарлидир.

Дастурнинг мусиқий қисмида Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Д.Миняева, А.Шарипова ва Б.Расулов раҳбарлигидаги консерватория театр-студияси симфоник оркестри ижросида К.Вебер, И.Штраус, Ж.Бизе, Р.Штраус асарлари янгради. Томошабинлар Миняева ижросидаги вокал асарларни, хусусан «Бурлеску»ни (фортепианода А.Шарипова моҳирона чалди) завқ-шавқ билан тингладилар.

Маҳсума ҲОЖИМАТОВА

Суратда: тадбирдан лавҳа.

Маданий ҳаёт

Куни кеча Маданият ва спорт ишлари вазирлигида мамлакатимизда фаолият олиб бораётган уй-музейлари директорларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Халқимиз маънавий-маърифий ва маданий ҳаётининг ўзига хос кўзгулари бўлган уй-музейлари фаолиятини янада жонлантириш, ғоятда аҳамиятли бўлган бу ишга нисбатан масъулиятни янада ошириш зарурлигини алоҳида таъкидланди.

Йиғилишда уй-музейларда ўтказилажак тадбирларни малакали ташкил этиш, мавжуд фондларни асраб-авайлаш, имкониятлар даражасида кўргазмалар уюштириб туриш, маскан соҳибининг ҳаёти ва ижоди билан боғлиқ саналарга олдиндан пухта тайёргарлик кўриш, тарғибот-ташвиқот, ижодий ҳамкорлик ишларини кучайтириш, олимлар, ёзувчилар ва ҳомийлар ёрдамида китоб ва рисолалар чоп эттириш каби муҳим масалалар юзасидан атрофлича фикрлашиб олинди.

Йиғилишни вазир ўринбосари А.Ҳайдаров олиб борди.

* * *

Фарғонадаги Ю.Шакаржонов номли мусиқали драма ва комедия театрида ёш томошабинларга мўлжалланган "Профессор Баджаҳлнинг кашфиёти" спектакли премераси бўлди. Драматурглар Иномжон Турсунов ва Саидали Одилов қаламига мансуб бу асарни режиссёр Маҳмуд Ғуломов саҳналаштирган. Асосий ролларни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Холмат Икромов, актёрлар Анвар Исоқов, Комила Валиевалар ижро этмоқдалар.

Вилоят қўғирчоқ театрида "Пеппи узунпайпоқнинг саргузаштлари" спектаклини режиссёр Ҳабибулло Ҳакимов мувафаққиятли саҳналаштирди. Спектаклда театрнинг етакчи актёрлари иштирок этмоқда.

КЕЛАЖАК ЮЛДУЗЛАРИ

Пойтахтимиздаги халқаро Маданият Карвонсаройида «Ҳомийлар ва шифокорлар йили»га бағишлаб «Келажак юлдузлари» номли кўргазма очилди. «Олтин мерос» халқаро хайрия жамғармаси билан ҳамкорликда ўтказилаётган мазкур кўргазмага ёш рассомлар Надежда Филимонова ва Фурқат Мансуровларнинг рангтасвир ҳамда графика йўналишидаги юздан ортиқ асарлари қўйилган.

Ёшлик нигоҳи ила чизилган бу суратларда юртимизнинг сўлим манзаралари ҳамда натюрмортлар ўзига хос услубда нафис рангларда тасвирланади. Фурқатнинг «Самарқанд дарвоза», «Улоқ», «Ўратепа маҳалласи», Надежданинг «Дала гуллари», «Гуллар», «Кунгабоқар» асарлари томошабинларда яхши таассурот қолдирди.

Тасвирий ва амалий санъат лицейи ёш мусиқачилари ижросидаги ёқимли куйлар, «Гавҳар» фолклор гуруҳининг куй-қўшиқлари кўргазма очилишига файз бағишлади.

Тадбир сўнгида ёш рассомларга ҳомийларнинг эсдалик совғалари топширилди.

М.ДЎСТМАТОВ

Раҳмонберди ИСЛОМОВ олган суратлар.

"КОИНОТ ВОҲАСИ"

"Олтин мерос" Халқаро хайрия жамғармасида таниқли рассом, Ўзбекистон Бадиий академияси аъзоси Муҳаммад Фозилийнинг ҳазрат Алишер Навоий таваллудининг 565 йиллигига бағишланган "Коинот воҳаси" номли кўргазмаси очилди.

Кўргазмадан рассомнинг янги 20дан зиёд сара асарлари жой олган. Муҳаммад Фозилийнинг "Буюк Навоий", "Тош устидаги шаҳар" ва "Қора чорқиррадан халос бўлиш" каби асарлари ўзига хослиги ва фалсафий талқини билан томошабинни ҳайратга солади.

Кўргазмага келган мутахассислар ва мухлислар рассом асарларининг ўзига хослиги, гўзаллигини ҳамда тафаккур ва қалбга таъсир этувчи фикр-туйғуларнинг самимиятини таъкидладилар.

НОЁБ ОВОЗЛАР БИРЛАШГАНДА

Санъат мухлисларига мунтазам янгилик, ноёб учрашувлар тақдим этиб келаётган Алишер Навоий номидаги давлат академик Катта театри анъанага содиқ қолиб, 2 феврал куни ажойиб концерт дастурини уюштирди.

Концертда Россия Катта театрининг солисти Нурланбек Бекмуҳамедов, Абай номидаги Қозоғистон опера ва балет театри солисти Марат Чалабаев, Навоий номидаги театрнинг етакчи солисти Нормўмин Султонов, солистлар Кенгесбай Сержанов, Сайфиддин Рўзиқулов қатнашдилар. Уларнинг «Евгений Онегин», «Трубадур», «Богема», «Отелло», «Қишлоқ шарафи», «Севги шароби» ва бошқа опера санъати дурдоналаридан ижро этган ариялари мухлисларда катта қизиқиш уйғотди.

Дастурни режиссёр Ҳ.Қосимов саҳналаштирган, оркестрга Ф.Ёқубжонов ва А.Абдуллаева дирижёрлик қилдилар.

Наталья СЕМЁНОВА олган суратлар.

ХАЛҚ ҲАМИША ИЖОДКОР

Халқимизнинг маънавий ҳаётида халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъатининг алоҳида ўрни бор. Зеро, халқ ҳамиша ижодкордир. Юртимизнинг ҳар бир вилоятида, ҳатто чекка қишлоқларида ҳам оддий халқ орасидан чиққан турли ёшдаги истеъдод эгалари изланишда, ижод қилишда давом этмоқдалар. Энг муҳими, бугунги кунда халқ ижодиёти турли йўналишларининг вакиллари ўзбек миллий маданиятини, қадриятлари ва урф-одатларини жаҳонга танитишда катта ҳисса қўшмоқдалар.

Ана шу фидойи инсонлар — халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъати намояндаларининг ижодларини янада фаоллаштириш, уларнинг ижодларини тарғиб-ташвиқ этиш ва малакасини ошириш борасида олиб борилаётган ишлар ҳақида Маданият ва спорт ишлари вазирлиги Халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъатини ривожлантириш бошқармаси бошлиғи Ўрозали ТОШМАТОВ қуйидагиларни гапириб берди:

— Ўтган йили Ўзбек Миллий академик драма театрида ҳаваскорлик театри жамоаларининг, Бухоро ва Андижон шаҳарларида фолклор-этнографик ансамблларининг, Жиззах шаҳрида халқ ўйинлари ижрочиларининг, пойтахтдаги Муқимий номидаги мусиқали театрда эса, лапар ва ўлан айтувчиларнинг республика фестивалини ўтказдик. Бахши, оқин ва жировларнинг Термизда, миллий чолғу ижрочиларининг Тошкентдаги Ғафур Ғулом номидаги маданият ва истироҳат боғида уюштирилган кўрик-танловлари, шунингдек, халқ амалий санъати усталари ва ёш ҳунармандларнинг республика кўргазмаси бугунги халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъатимизнинг ўзига хос кўзгуси бўлди.

ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси, «Бойсун» жамғармаси ҳамда Сурхондарё вилояти ҳокимлиги билан ҳамкорликда ташкил этганимиз — «Бойсун баҳори» очиқ фолклор фестивали эса, нуфузли Халқаро ташкилот мутасаддилари, қолаверса, кўплаб чет эллик мутахассислар ва маданият арбоблари томонидан алоҳида эътироф этилди.

Биз фестивал, танлов ва кўргазмалар уюштиришнинг ўзи билан чегараланиб қолмай, шундай тадбирлар доирасида мунтазам равишда очиқ давра мулоқоти ва семинар-кенгашлар ҳам ўтказиб келяпмиз.

Халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъатини ривожлантиришдаги аҳамиятини ҳисобга олиб, 2005 йили бошқарма тасарруфидаги репертуар-таҳририят бўлимини қайта тикладик. Ҳозирги кунда ҳаваскорлик жамоаларига тавсия этиладиган пиесалар, оммавий томошалар сценарийлари ҳамда мусиқий асарлар мазкур бўлим ходимлари томонидан тўпланиб, тегишли мутахассисларга тақризга берилган.

— Ҳаваскорлик жамоаларимиз ижодий сафарларининг жўғрофияси қайси хорижий мамлакатлар ва қандай халқаро фестивал ҳамда танловлар ҳисобига кенгайди?

— Бу ўринда ансамблларнинг самарали изланишларини, энг муҳими, чет элларда она Ватан вакили бўлишдек масъулиятга айрича садоқатларини алоҳида таъкидлашни истардим.

Масалан, «Бойсун» ўтган йили ЮНЕСКОнинг Париждаги қароргоҳида уюштирилган «Марказий Осиёда маданий хилма-хиллик ва мулоқот» фестивалида олқиш олган бўлса, «Анор» олис Белгиянинг Бернгейм шаҳрида бўлиб ўтган «Инзадафест» халқаро фолклор фестивалида энг яхши жамоалардан бири сифатида эътироф этилди. «Тўрғай»га эса Хитойда бўлиб ўтган халқаро маданият ва туризм фестивалида қатнашиш насиб этди. «Райҳон»нинг «Космополис» (Грецияда), «Булбулигўё»нинг «Садои дилҳо» (Тожикистонда) халқаро фестивалларидаги иштироклари ҳам муваффақиятли бўлди. Энг муҳими, ижодий жамоаларимиз ўзбек халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъатининг Мустақиллик йилларидаги юксалишию равнақини чет элларда, талабчан хорижий давраларда муносиб намойиш эта олдилар.

— Истеъдодларнинг халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъатига бўлган масъулиятларини, шунингдек, малакаларини янада ошириш учун қандай изланишлар олиб борилмоқда?

— Президентимиз томонидан халқ депутатлари Тошкент вилоят кенгашининг 2005 йил ноябрдаги навбатдан ташқари сессиясида белгилаб берган вазифалар ва махсус қарорга мувофиқ, ноябр-декабр ойларида пойтахт вилоят маданият ва спорт ишлари бошқармаси ҳамда унинг тасарруфидаги ташкилот ва муассасаларнинг раҳбар ходимлари аттестациядан ўтказилди. Аттестация натижалари асосида Тошкент вилоятида халқ ижодиёти ва ҳаваскорлик санъатини ривожлантириш бўйича махсус дастур ишлаб чиқилди.

Қорақалпоғистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, вилоятлар, Тошкент шаҳар Маданият ва спорт ишлари бошқармаларига шу кўрсатмалар асосида ўз дастурларини ишлаб чиқиш ва изчил амалга ошириш вазифалари юкланди.

Маданият ва спорт ишлари вазирининг буйруғи асосида ўтган йилнинг июл, август, сентябр ойларида «Халқ» ва «Намунали» унвонга эга бўлган барча жамоалар навбатдаги ижодий синовдан ўтказилди. Шу жараёнда ўз устида ишлашда, репертуар ва дастурни бойитишда сусткашлик, замонавий либос ва саҳна кийимлари билан таъминланишдаги етишмовчиликлар, бошқа ижодий жамоалар билан ҳамкорлик қилиш ва тажриба алмашишга астойдил интилмаслик каби нуқсонлар кўзга ташланди. Халқ ижодиёти ва ҳавакорлик санъати вакилларига бу камчиликларни тугатиш юзасидан тегишли маслаҳатлар берилди.

— Яна қандай муаммолар мавжуд?

— Бозор иқтисоди шароитида муаммосиз соҳанинг ўзи йўқ. Бундан бизнинг соҳамиз ҳам мустасно эмас. Асосий муаммолардан бири шуки, айрим туман ҳокимлари ва раҳбарлари кўп ҳолларда маданиятга эътиборсизлик билан қараб, халқ ижодиёти вакилларига етарлича кўмак бермаяптилар. Баъзи жамоаларимиз автоулов етишмаслиги ёки йўқлиги боис, дастурларини марказдан олис, чекка қишлоқларда яшовчи аҳоли ўртасида ўз вақтида намойиш эта олишмаяпти. Бевосита масъул мутасаддилар томонидан етарлича маблағ ажратилмаётганлиги сабабли айрим халқ театрлари кўнгилдагидек саҳна декорацияларини яратишда, либослар тайёрлашда қийналаётганлари ҳам инкор этиб бўлмайдиган факт. Бундай ҳолатлар Қорақалпоғистон Республикасида, Навоий вилоятида, ҳатто Тошкент шаҳрида ҳам кўзга ташланаётганлиги ажабланарли ва ачинарлидир.

— Бу йил қандай фестивал ва танловлар ўтказиш режалаштирилган?

— Анъанавий «Бойсун баҳори» халқаро фолклор фестивалининг навбатдагиси ҳам аввалгиларидай ижтимоий-маънавий ҳаётимизда муҳим воқеа бўлишига шубҳа йўқ.

Режага мувофиқ, аскиячи ва қизиқчиларнинг анъанавий республика кўрик-фестивали Андижонда, «Барҳаёт наволар» туркумидан миллий чолғу ижрочиларининг худди шундай иккинчи анъанавий республика тадбири Тошкентда ўтказилади. Алла қўшиқлари ижрочиларининг бу йилги республика кўрик-танловини Марғилонда, мақом ансамбллари ва катта ашула ижрочиларининг ижодий беллашувини Хонқа туманида ўтказишни мўлжалладик. Илк маротаба «Энг намунали клуб муассасаси» танлови ташкил этилади. Йил давомида Ўзбекистон миллий телерадиокомпанияси билан ҳамкорликда ўтказилаётган «Диёр оҳанглари» республика телефестивалини тайёрлашда иштирок этамиз.

Айни кунларда Мустақиллигимизнинг 15 йиллигига бағишлаб халқ ижодиёти йўналишида фаолият олиб бораётган бадиий жамоаларнинг алмашинув байрам концертларини ташкил этиш, халқаро ва республика танловлари ғолибларининг вилоятларга ижодий сафарларини уюштириш режалари устида иш олиб бормоқдамиз.

Юсуф БЕРДИЕВ ёзиб олди.

ДЎРМОН ҲАНГОМАЛАРИ

ТОРМОЗИ ҚАЕРДА?

Ёзувчи Тоҳир Маликнинг гувоҳлик беришича, шоир Тўра Сулаймон умрида бир марта рулга ўтириб, машина ҳайдаган экан. Ўшанда Тўра ака машинани бир амаллаб юргизиб, тезликни оширибди-ю, уни тўхтатолмай қолибди. Ниҳоят, кабинадан бошини чиқариб, ёнидан ўтиб кетаётган ҳайдовчидан шоша-пиша сўрабди:

— Укажон, буни қандай қилиб тўхтатаман?

— Тормозни босинг, тормозни! — дебди ҳайдовчи.

Тўра ака ҳалиги машинани яна қувиб етиб, қайта сўрапти:

— Тормози қаерда бу савилнинг?

ЎЗИДАН СЎРАНГ

Тоҳир Малик бир куни «Шайтанат» фильми режиссёри ва бош рол ижрочиси Ёдгор Саъдиев билан телефонда гаплашаётган экан, орага бегона товуш аралашиб қолади.

— Кечирасиз, сиз Тоҳир Маликмисиз?

— Ҳа, шундай.

— Айтингчи, бош қаҳрамонингиз — Асадбек ўладими ёки тирик қоладими?

— Ана, ўзидан сўрай қолинг, эшитиб турибди, — деб жавоб берибди асар муаллифи.

ТУШУНГАН ОДАМ

Кунлардан бир куни шоир Шукур Қурбон таниқли адабиётшунос дўсти билан учрашиб қолади. Суҳбат давомида олим ёшлик йилларини эслаб, шундай дейди:

— Мен ҳам бир вақтлар сенга ўхшаб шеър ёзардим. Ҳатто туман газетасида достоним ҳам чоп этилганди. Аммо мундоқ ўйлаб кўрсам, барибир Эркин Воҳидов билан Абдулла Орипов даражасида ёза олишимга кўзим етмади. Шу боис шеъриятни ташлаб, илмга уриб кетдим. Яхши қилган эканман, мана ёмон бўлмадим...

Шукур пешонасини андак тириштириб, қуюқ, ўсиқ қошларини чимирганча ярим ҳазил, ярим жиддий оҳангда жавоб қилади:

— Сен ўшанда шеъриятни яхши таҳлил қилган экансан. Мана мен шеъриятни сенчалик тушунмаганим учун ҳалиям ёзиб юрибман.

ҲАҚИНИ ҚЎЙМАЙДИ

Ҳамза театри (ҳозирги Миллий театр) артисти Сайфи Олимов иштирок

этадиган спектаклда уч улфат ўтириб, ичкилик ичадиган бир саҳна бор экан. Артистлар ўзаро маслаҳатлашиб, бир сўм — бир сўмдан тўплашади ва ўртага ростакам арок қўйишга келишишади. Воқеалар ривожига кўра, хизматкор хонтахтага арокни қўйиб кетса, оғайнилар базми жамшидни бошлаши лозим эди. Ниҳоят, ўша саҳнага навбат келади. Хизматкор ўртага арокни қўяди-ю, аммо ўзи чиқиб кетмай, қоқилган қозиқдай ғўдайиб тураверади. Артистлар томоғи тақиллаб, бетоқат бўлишади. Даф бўл дея имо-ишора қилишса ҳам хизматкор пинагини бузмайди. Ахийри Сайфи ака чидолмай, спектаклда йўқ сўзни айтворади:

— Хўш, нимани кутиб турибсан?

— Мен ҳам бир сўм қўшганман, — дейди хизматкор арокдан кўз узмай.

ОЛАБУҚАГА... МЕҲМОН БЎЛДИ

Булоқбоши тумани бадиий ҳаваскорларига бир вақтлар устозлик қилган ҳамқишлоғим Ҳайдар Эраҳмедов ёшлигида санъат даргоҳларида хизмат қилган, Ўш вилоят театрида хонанда ва созанда бўлган.

Ҳайдар аканинг ҳикоя қилишича, уларнинг театрида бир аёл хонанда бўлар экан. У ижро этадиган қўшиқлардан бири «Қишлоғингизга меҳмон бўлай деб келдим» деган сўзлар билан якунланар, хонанда азбаройи томошабинларга ёқиш учун ана ўша мисрадаги «қишлоғингизга» сўзи ўрнига ўзлари борган жойнинг номини қўйиб айтар экан.

Кунлардан бир куни театр жамоаси Олабуқа деган туманга концерт бергани боради. Хонанда қўшиғини «Олабуқага меҳмон бўлай деб келдим!» дея тантанавор оҳангда тугатади.

Шу маҳал кутилмаган ҳол юз беради: хонандага жўр бўлиб турган созандалар бараварига қаҳ-қаҳ уриб, айримлари қоринларини чангаллаб кулиб юборишади, ҳатто қўлларидан созлари тушиб кетса ҳам ўзларини тўхтата олишмайди. Маълум бўлишича, ўша хонанданинг лақаби... «мол» экан.

ЛУТФ

Кунлардан бир куни ён қўшним, шоир ва ношир Муҳаммадали Қўшоқовнинг уйида шахмат ўйнаётгандик. Рақибимнинг ҳоли танг бўлиб, узоқ ўйланиб қолди, аммо «Рақибга ҳурмат!» дея таслим бўлгиси келмасди.

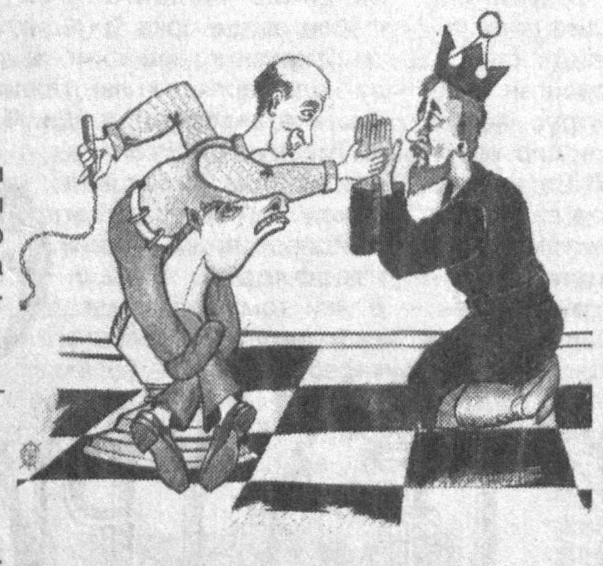

— Қаршилик кўрсатиш фойдасиз, шоир. Ўрнингизда Каспаров бўлганда ҳам иложини тополмасди! — дедим яқинлашиб қолган ғалаба нашъасидан ҳузурланиб.

Шунда қўшним ажойиб лутф қилди:

— Каспаров ким бўпти? Ҳатто сиз бўлганингизда ҳам чорасини тополмасдингиз!

ИЛМ КУЧЛИ БЎЛСА

Беруний номидаги Давлат мукофоти совриндори, таниқли физик олим Сирожиддин Зайнобиддинов докторлик диссертациясини ҳимоя қилаётган эди. Ёш олим, табиийки, ҳаяжонланади. Ниҳоят, ҳимоя бошланади. Салобатли илмий кенгаш аъзолари «Қани, бу йигитча нима каромат кўрсатаркин?» дея тикилиб туришибди. Диссертант ўзини қўлга олиб, энди гап бошлай деганда девордаги кўргазмали қуроллар, турли жадвал-чизмалар қарс этиб илинган жойидан пастга тушиб кетади. Олимнинг юраги шув этади.

Вазиятни илмий кенгаш раисининг топқирлик билан айтган бир оғиз лутфи юмшатади:

— Буни қаранглар, Сирожиддин тўплаган илмни кўтаришга ипнинг ҳам кучи етмай қолди-я!..

Шодмон ОТАБЕК

Қулмамат бобо ва телефон

Ҳазил шеър

Қулмамат бобонинг қишлоғига ҳам
Янги русумдаги телефон келди.
Элни шод айлаган хушхабар шу дам
Бутун қишлоқ бўйлаб шамолдай елди.

Кўпам чўзилмади, ҳафта ичида
Бари хонадонлар телефонлашди.
Кўплар сўзлашдилар ҳуда-беҳуда,
Гоҳ уйда сўзлашув меъёрдан ошди.

Орадан ой ўтиб Қулмамат бобо
Сим қоқди талаба неварасига:
— Алло!... Нима, узиб қўйилган? Об-бо...
Қўшилмай тур, қизим, гап орасига...

— Ал-ло!.. Вей, сен қизим тўтиқушмисан,
Эзмалик қилгунча Дилжонни чақир...
—Гаплашиб олайин набирам билан
Пулини тўлашдан қочмайман, ахир.

Қиз тушмагур-чи бир сўзни такрор
Бобога эринмай уқдирар эди....
Бобо бу ҳолатнинг сирин англамай,
Жиғибийрон бўлиб, тутоқиб деди:

— Гапга тушунмаган қанақа қизсан?!.
Тў-лай-ман!.. Гап бит-та! Бўлди-да, эн-ди...
Мен эркак эмасман, сўзимни бузсам! —
Бобо жаҳл билан оғир хўрсинди.

...Ушбу сўзлашувда «қиз» келди ғолиб,
Бобонинг овози ноилож синди.
«Бўлмади»... деди-да ёнини кавлаб,
Тўласам-тўлай!..» — деб отига минди.

Менглибой МУРОДОВ

Дунё — кенг...

БОЙЛАРНИНГ ЭРМАКЛАРИ

Одам боласининг феъл-атвори ғалати. Қанчалик ақлий, жисмоний машаққатларни чекиб, катта мол-дунё орттиради-ю, кейин топган-тутганини шунчаки эрмакларга сарфлайди. Бундай одат жаҳоннинг энг бадавлат кишиларига ҳам бегона эмас.

Ана шундай бойваччалардан бири Кристофер Форбс 1985 йил 5 декабрда 157 минг долларга АҚШнинг собиқ президенти Томас Жефферсон имзо чеккан бир шиша «Лафит» виносини сотиб олган эди. Бу савдо спиртли ичимликлар тарихидаги энг қиммат савдо саналади. Англиялик тадбиркор миллиардер Ричард Бренсон мол-мулки икки миллиард еврога яқин. Оилали, учта фарзанди бор. Унинг орзу-эрмаги ҳаво шарида бир марта Ерни айланиб учиш. Бу эрмагини амалга ошириш учун тўрт марта уриниб, икки миллион евро сарфлади. Ҳарқалай, бу пуллар буткул бесамар кетмади. Р.Бернсон 1991 йили ҳаво шарида Тинч океани устидан учиб ўтиб, жаҳон рекордини ўрнатишга муваффақ бўлди.

Австралиялик медиа-магнат 63 ёшли Керри Пакернинг мол-дунёси икки ярим миллиард евродан ортиқ. У ҳам оилали, икки фарзанднинг отаси. Асосий эрмаги қимор. К.Пакер Монако ёки Лас-Вегасда пайдо бўлди дегунча казиноларга чўғдай қизил гиламлар тўшалади. Унинг энг катта ютуғи 39,8 миллион евро, энг катта ютқизиғи эса 29,9 миллион евро.

Етмиш етти ёшли тадбиркор Карл-Хайну Киппнинг мол-мулки 3,3 миллиард евро. Унинг энг берилган эрмаги — меҳмонхоналар. Х.Кипп, айниқса, Швейцариядаги меҳмонхоналарни сотиб олишга ишқибоз. Айтишларича, у беш юлдузли меҳмонхоналар олдидан ўтаётганда беихтиёр чек дафтарчасини қўлга оларкан.

Қирқ саккиз ёшли Пол Аллен дунёдаги энг бадавлат кишилар рўйхатида учинчи ўринни эгаллайди. Унинг бойлиги — 31,02 миллиард доллар. У поп-мусиқанинг ашаддий ишқибози. Бу эрмаги учун Пол Аллен пулнинг бетига қарамайди. Сиэтлда музей тарзидаги поп-мусиқа ёдгорлигини қуриш учун 244 миллион доллар сарфлади. Музей-ёдгорликда биргина гитарачи Мимми Хен Хендрикс ҳақида 80.000 экспонат йиғилган. Бу жой жаҳондаги барча поп-мусиқа ишқибозларининг «зиёратгоҳ»ига айланган. Эллик етти ёшли Ларри Эллисон (бойлиги — 22,44 миллиард евро) тезликни, баландлик ва кучли шовқинни жуда яхши кўради. Ўзининг «Marchetti» русумли Италия ҳарбий ҳаво кучларининг реактив ўқув самолёти штурвалига ўтирганида на еру осмонни билади, на учиш таъқиқланган ҳудудларни тан олади. Самолёт двигателини шу қадар гуриллатадики, одамлар тинчи бузилиб унинг устидан шикоятлар ёмғирдай ёғилади.

Филипп Аншутц нефтдан, темир йўллар ва телефон компаниясидан катта даромад кўради. Мол-мулки — 9,79 миллиард доллар. Оилали, уч нафар фарзанди бор. У спортнинг ашаддий мухлиси, спорт бизнесига миллионлаб доллар сарфлайди. Бир неча спорт жамоалари унинг қарамоғида. Мюнхенда ўз пулига хоккей жамоасини ўйинчилари билан қўшиб сотиб олди. Бу эрмагидан мақсади, айтиш жоизки, энг катта орзуси, чемпионатда ғолиб чиқиш.

Бой-бадавлат кишиларга хос бўлган бир умумий хусусият ҳам бор: улар бошқа ҳеч кимда бўлмаган нарсага эгалик қилишни хоҳлашади. Масалан, актриса Женнифер Лопес жаҳондаги энг қимматли аёл саналади — унинг тани бир миллиард еврога суғурта қилинган. Жаҳон тарихидаги энг қимматбаҳо саёҳат — бу Халқаро космик станцияда космосга парвоз этиш. Америкалик бойваччалар Дэнис Тито ва Жанубий африкалик миллионер Марк Шаттлворд бу саёҳат учун ҳар бири 20 миллион доллардан тўлашди.

Доимий ҳамроҳ

Бугунги кунда чет тилларига бўлган қизиқиш тобора ортиб бораётир. Мана шу эҳтиёжни инобатга олган ҳолда нашриётларимиз икки ва кўп тилли луғатларни чоп этишга эътибор қаратмоқда. Яқинда Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи томонидан ўн минг нусхада нашр қилинган «Инглизча — ўзбекча, ўзбекча — инглизча луғат» бунга бир мисолдир.

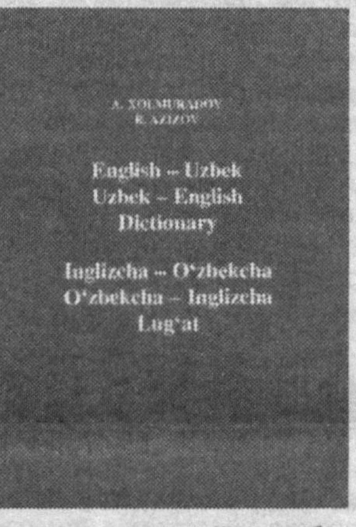

A. XOLMURODOV
R. AZIZOV
English – Uzbek
Uzbek – English
Dictionary
Inglizcha – O'zbekcha
O'zbekcha – Inglizcha
Lug'at

Қирқ беш мингдан ортиқ сўз ва иборани ўз ичига олган мазкур луғат икки қисмдан иборат. «Инглизча — ўзбекча» қисми 20 мингга яқин сўз ва иборалардан, иккинчи «Ўзбекча — инглизча» қисми эса 25 мингдан ортиқ сўз ва иборалардан таркиб топган. Луғат мумкин қадар содда ва қўлланиш осон бўлган шаклда тузилган, яъни унда сўз ва иборалар таржимасини тез топиш имкониятини яратишга эътибор қаратилган.

Мазкур луғат аввал нашр этилган бунга ўхшаш луғатлардан фарқ қилади. Биринчидан, бу фарқ мазкур луғатнинг ҳажми билан боғлиқ. Ушбу луғатда кўпроқ сўз ва иборалар ўрин олган. Бунга, айниқса, луғатнинг «Ўзбекча — инглизча» қисмини кузатганда ишонч ҳосил қилиш мумкин.

«Инглизча — ўзбекча, ўзбекча — инглизча луғат» мактаб, лицей ўқувчилари, коллеж ва олий ўқув юрти талабалари, таржимонлар, хорижий корхоналар ходимлари ҳамда ўзбек тилини ўрганишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган чет элликлар учун фойдали қўлланмадир. Луғат «Sofenjen» фирмасида тайёрланди. Нашр муаллифлари Акбар Холмуродов ва Равшан Азизов. Китобга доцент З.Аминова масъул муҳаррирлик қилган.

КУЮНЧАК МИНБАР

Бундан 30-35 йиллар аввал, ўқувчилик давримда уйимизга ҳар куни даста-даста газета ва журналлар келар эди. Сумкасини тўлдириб олган почтачи аёл дарвозадан «тўп» этиб газеталарни ташлар ёки кўчада ўйнаб юрган болалардан бериб кетарди. Газета олмайдиган хонадон топилмасди. Айниқса, «Фан ва турмуш», «Муштум», «Саодат» каби журналлар, улардаги ажойиб-ғаройиб сурат ва карикатуралардан бир жаҳон завқ олардик.

Ҳеч ёдимдан чиқмайди, етмишинчи йиллар эди, мактабимизда (Собир Раҳимов туманидаги 133-мактаб) шоирлар Уйғун ва Зоҳиджон Обидовлар билан ижодий учрашув ўтказилди. Орадан 10-15 кунлар ўтгач, директоримиз «Ўзбекистон маданияти» газетасида ўша учрашув ҳақида мақола чиққанини айтиб қолдилар. Мактабдошлар бир-биримиздан шу газетани сўраймиз, қани тополсак. У вақтларда газетадан нусха олиб бўлмасди, киосҡалар бормиди, йўқмиди билмайман. Хуллас, бир дона газетани мактабда қўлма-қўл ўқиганмиз. Ўша сонида мактабимиздаги учрашув тилга олингани учунми ёки бу газета танқислиги учунми «шундай газета бор экан, обуна бўлинг» деб отамдан илтимос қилганман. Ўшандан бери бу газета доимий ҳамроҳим.

Талабалик даврида домлаларимиз О.Шарафиддинов, У.Норматов, Н.Худойберганов, С.Содиқ, А.Расулов, Б.Қосимов маърузаларидан сўнг газета мутолааси билан билимимизни янада бойитар эдик. Энди ўйлаб қарасак, газета биз учун «Электрон дарслик» вазифасини ўтаган экан. Чунки ундаги мақолалар дарснинг давоми эди.

Яна бир қувонарли томони шундаки, бу йил ҳам, келгуси 2006 йил учун ҳам «ЎзАС»га обуна бўлдик. Ундан олаётган маънавий озиқни ҳеч қандай тошу тарозу билан баҳолаб бўлмайди. Айниқса, «саховатпеша» ҳомийлар томонидан чоп этилаётган айрим чала-чулпа китоблардан кўра «ЎзАС»даги бир туркум шеър ёки биргина ҳикоя афзал. Бош муҳаррирнинг теша тегмаган, аммо дилингизни ўртаётган оғриқли муаммоларни жўяли фикр ва далиллар билан дадил кўтариб чиқаётгани, миллий қўшиқчилигимиз, кино санъати, «сариқ матбуот» ҳақидаги куюнчаклик билан ёзилаётган мақолалар, жаҳон адабиётидан таржима қилинаётган сара ҳикоялар, ғурури баланд, китоб чиқаришга ошиқмайдиган, ҳақиқий истеъдод эгаларининг ноёб шеърлари (ноёб дейишимизга сабаб, бу шеърлар семиз китобларда чанг босиб харидорини кутиб ётмайди, ҳақиқий мухлис томонидан ҳар жумада ўқиб борилади, «Шум боланинг чойхонаси»даги ҳангомалар, пародиялар, янги китобларга тақризу очиқ хатлар билан газета биз учун қадрлидир.

«ЎзАС» — жасоратли газета. Гарчи муаллим бўлсам-да, бу газета менга ҳам обрўли муаллифлари сафидан жой берди. Кўнглимдаги оғриқли муаммоларни «Семиз дарслик муаммоси» (2004 йил 9 июл), «Ёлғондан мақсад нима?» (2004 йил 5 ноябр), «Китобдан нега қувонмадик?» (2003 йил 26 декабр), «Яна бир хатога йўл қўймайлик» (2005 йил январ) каби мақолаларга жо қилиб шу газетада чоп эттириб, бироз ҳовримдан тушдим.

Маҳмуда ВАЛИЕВА,
муаллима, Халқ маорифи аълочиси

Учрашувда...

С.САЛОХИДДИНОВ чизган расм.

Журналларни варақлаганда...

Энг ақлли болалар журнали — «Бекинмачоқ»нинг 1-сони нашрдан чиқди. Болакайларнинг суюкли нашрига айланажак бу журналга «Оқ йўл» тилаган таниқли адибларимиз ушбу нашрга эҳтиёж катта эканини таъкидлашади. Ўзбекистон халқ ёзувчиси Худойберди Тўхтабоевнинг ёзишича, республикамизда ўн мингга яқин боғчалар бор. Боғчага қатнамайдиган болалар қанча? Шу маънода «Бекинмачоқнинг ташкил бўлиши республикамиз болалари учун катта совға бўлди».

Ўзбекистон халқ шоири Анвар Обиджон ва филология фанлари номзоди Кавсар Турдиева «Бекинмачоқ» кичкинтойларни билимларнинг улкан оламига етакловчи нафисгина сўқмоқ бўлишига, болажонларда беркиниб ётган истеъдод қирраларини топиб, уларни ривожлантиришига ишонч билдиришади.

Журналнинг илк сонида Тошкент шаҳар Учтепа туманидаги 388-болалар боғчаси тарбияланувчилари чизган расмлар, «Алифбо оламига саёҳат», «Бу ўйинни биласизми?», «Мен санашни биламан» рукнларида кичкинтойларни топқирликка, билимдонликка қизиқтирадиган рангли расмларда содда ва қизиқарли сюжетларга қурилган машқлар берилган. Топишмоқлар, тез айтишлар, эртак тўқиш, расмларни бўяш каби машқлар эса болажонларда ижодий фикрлаш лаёқатини шакллантиради. Фикрлашга, топқирликка ўргатадиган бу каби машқлар болакайларда завқ уйғотадиган рангли расмларда берилгани кўзланган мақсаднинг натижасига умид уйғотади. Ва яна шуни ҳам умид қиламизки, «Бекинмачоқ» яқин-орада кичкинтойлар оламига кириб боради, ўзининг тарбиявий вазифаларини самарали тарзда уддалай бошлайди.

ШАРБАТ ШИФОСИ

ШИФОБАХШ АРАЛАШМАЛАР

* Ич қотиш ва қабзиятда: 50 г. помидор, 50 г. селдер шарбатларига 200 г. қатиқ аралаштириб, 10-12 кун мобайнида овқатланишдан ярим соат аввал ярим стакандан ичилади.

* Озиш ва подаграни даволаш учун: 50 г. помидор, 50 г. карам ва 100 г. бодринг шарбатларига

учун озроқ лимон шарбати қўшилади. Ҳар куни бир стакандан ичилади.

* Ошқозон ва ўн икки бармоқли ичак ярасида 50 г. сабзи, 50 г. картошка шарбатларига ярим чой қошиқ асал ва қирғичдан ўтган озроқ лимон аралаштирилади. 10-12 кун мобайнида овқатланишдан 20-30 дақиқа аввал 0,5 стакандан ичилади.

уларнинг истеъмолини яхшилаш учун оз-оздан саримсоқ шарбати қўшилиб, уч ой давомида ҳафтасига 1-2 марта ярим стакандан ичилади.

* Камқувватлик, тез чарчаш ҳамда компютер билан ишлашда: 150 г. помидор, 50 г. исмалоқ шарбатларига таъмни яхшилаш

* Простата бези хасталигида 50 г. апелсин, 50 г. картошка шарбатларига озроқ қирғичдан чиқарилган апелсин қўшилади. 3-4 ҳафта мобайнида кунига 1-2 марта 100 млг.дан ичилади.

* Камқонликда: 100 г. олма ва 100 г. карам шарбатларига 200 г. сут қўшилади ва бир ой давомида кунига икки маҳал бир стакандан ичилади.

ШАРБАТЛАР ҚАНДАЙ ИЧИЛАДИ?

* Шарбатларнинг шифобахшлиги ва тўйимлилиги унинг нечоғли янгилигига кўп жиҳатдан боғлиқ. Шу сабабли уни бевосита истеъмол қилишдан аввал тайёрлаш ва асло сақлаб қўймасдан ичган маъқул.

* Шарбатни олиш учун тайёрланган мева ва сабзавотларни пўстини қириб ёки кесиб олмасдан шундайича ишлатинг. Чунки улардаги витаминларнинг аксарияти ана шу пўстлоқлар остида жойлашган.

* Мева ва сабзовотлар яхшилаб ювиб тозалангач, бўлакча қилиб кесилади ва шарбат тайёрлаш ускунасидан чиқарилади. Бу ишда гўшт қиймалагичдан фойдаланиш ёки мева ва сабзавотларни қирғичдан ўтказиб, дока орқали шарбатини сиқиб ҳам олиш мумкин.

* Шарбатларни ичиш жараёни ҳам ўзига хос даволаш муолажаси бўлиб, уни шошмасдан, хотиржам вазиятда амалга ошириш керак.

* Шарбатларни асло бир кўтаришда ичиб юборманг, сувга ўхшатиб ичиш ҳам ярамайди. Бу шифобахш неъматни оғизда таъмини сезган ҳолда майда-майда хўплаб ёки найча орқали ичган маъқул.

* Шарбатларга туз ёки шакар қўшиш мақсадга мувофиқ эмас. Уларнинг таъмини яхшилаш учун эса асал ёки майдалаб тўғралган кашнич ва шивит қўшиш мумкин. Қирғичдан ўтказилган лимон ёки апелсин солса ҳам бўлади.

* Шарбатларни овқатдан 20-30 дақиқа аввал ёки бир соат кейин ичиш тавсия қилинади.

ЭЪЛОН!

Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги Республика халқ ижодиёти ва маданий-маърифий ишлар илмий-методик маркази қошида янги ташкил этилаётган «Фолклор — этнографик ансамбли»га танлов асосида ҳаваскорлар қабул қилинади.

Танловда халқимизнинг фолклор ижодига қизиқувчи истеъдод эгалари иштирок этишлари мумкин. Иштирокчиларнинг ёши чегараланмайди.

Танлов шартлари:

— қадимий халқ қўшиқлари, лапар, ўлан ва рақсларни маҳорат билан ижро этиш;

— миллий халқ чолғу асбобларидан дутор, рубоб, най, танбур, қўшнай, чанқовуз ёки бошқа чолғуларда куй ижро этиш;

— бадиий сўз, аския ва қизиқчилик санъати.

«Фолклор — этнографик ансамбли» танловида иштирок этишни хоҳловчилар 2006 йилнинг 1 мартигача қуйидаги манзилга мурожаат қилишлари мумкин:

Тошкент шаҳри, Абдулла Қодирий кўчаси, 13-А уй. Республика халқ ижодиёти ва маданий-маърифий ишлар илмий-методик маркази.

Телефонлар: 135-78-07, 135-78-12

Маданият ва спорт ишлари вазирлиги Олимпия ва спорт заҳиралари бошқармаси бошлиғи Р.М.Маткаримовга отаси

Машарип отанинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
* * *
НОШИР: "ШАРҚ" НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
ҲОМИЙ: "МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ" АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 133-52-91, котибият — 136-56-50
Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 133-49-93 Ижтимоий ҳаёт бўлими: 136-58-55
Санъат бўлими: 136-56-48 Назм ва наср бўлими: 136-56-48

Бош муҳаррир Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ

Редакцияга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Навбатчи муҳаррир Иқбол ҚЎШШАЕВА
Саҳифаловчилар — Байрамали МУҚИМОВ, Нодир МАМАНОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.

Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топширилди — 21.00.

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 058-рақам билан рўйхатга олинган. А — 3953. Буюртма Г — 449. Ҳажми — 5 босма табоқ, Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ. СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН